

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Magisterská práce

Mluvní vzory v televizním zpravodajství

Speech patterns in TV news

Bc. Michaela Kopečková

Česká filologie

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.**

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré zdroje, které jsem při práci použila.

V Olomouci dne .....

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Petru Pořízkovi, Ph.D. za vedení mé práce, podnětné připomínky, cenné rady a uvedení do problematiky fonetických programů. Dále bych chtěla poděkovat studentům bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci za vyplnění dotazníků k poslechovému testu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 VEŘEJNÝ MLUVENÝ PROJEV	8
1.1 SLOŽKY VEŘEJNÉHO MLUVENÉHO PROJEVU	8
1.2 VÝSLOVNOST VE VEŘEJNÉM PROJEVU.....	9
1.3 MLUVENÝ PROJEV VE ZPRAVODAJSTVÍ.....	10
1.3.1 Zpravodajství a jazyk	11
1.3.2 Projev moderátorů	11
1.3.2.1 Požadavky na moderátory	12
1.3.2.2 Nežádoucí jevy v projevu moderátorů.....	13
2 ORTOEPIE ČEŠTINY	15
2.1 ORTOEPIE.....	15
2.1.1 Ortofonie	15
2.1.1.1 Vokály a konsonanty	16
2.2 VÝSLOVNOST VOKÁLŮ.....	16
2.3 VÝSLOVNOST KONSONANTŮ	17
2.4 PRAVIDLA PRO SPOJOVÁNÍ HLÁSEK	18
2.4.1 Spojení dvou vokálů.....	18
2.4.1.1 Ráz.....	18
2.4.2 Spojení dvou konsonantů	19
2.4.2.1 Asimilace znělostní.....	19
2.4.2.2 Asimilace artikulační.....	21
2.5 SUPRASEGMENTÁLNÍ JEvy.....	22
2.5.1 Frázování.....	23
2.5.2 Intonace	23
2.5.2.1 Kadence úseků koncových	24
2.5.2.2 Kadence úseků nekoncových.....	24
2.5.3 Mluvní tempo	25
3 ODCHYLKY OD SPRÁVNÉ VÝSLOVNOSTI.....	27
3.1 CHYBNÁ VÝSLOVNOST JEDNOTLIVÝCH HLÁSEK	27
3.1.1 Vokály.....	27
3.1.2 Konsonanty	28
3.1.2.1 Řečové vady.....	29
3.2 CHYBNÁ VÝSLOVNOST PŘI SPOJOVÁNÍ HLÁSEK	30
3.2.1 Spojení vokálů	30
3.2.2 Spojení konsonantů	30
3.3 CHYBY V SUPRASEGMENTÁLNÍCH JEVECH.....	32

II PRAKTICKÁ ČÁST	34
1 ZAMĚŘENÍ PRÁCE	34
1.1 ANALÝZY 1999, 2003 A 2011	35
1.1.1 Analýzy 1999 a 2003	35
1.1.2 Analýza 2011.....	37
1.2 MATERIÁL K ANALÝZE	39
1.3 MODERÁTOŘI.....	40
1.3.1 TV Prima	41
1.3.2 TV Nova	41
1.3.3 ČT 1	42
1.4 VLASTNÍ POSTUP PŘI ANALÝZE	42
1.4.1 Zkoumané jevy	43
1.4.1.1 Segmentální rovina	43
1.4.1.2 Suprasegmentální rovina	44
1.5 FONETICKÁ TRANSKRIPCE	45
2 ANALÝZA	47
2.1 VÝSLOVNOST VOKÁLŮ.....	47
2.2 UŽÍVÁNÍ RÁZU	63
2.3 KRÁCENÍ A DLOUŽENÍ VOKÁLŮ	65
2.4 ASIMILACE ZNĚLOSTI PŘED JEDINEČNÝMI HLÁSKAMI A HLÁSKOU [V]	69
2.5 ASIMILACE ARTIKULAČNÍ A VYPOUŠTĚNÍ HLÁSEK	72
2.6 ŘEČOVÉ VADY	75
2.7 TEMPO ŘEČI.....	75
2.8 INTONACE.....	78
2.9 FRÁZOVÁNÍ.....	81
2.10 ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ.....	84
2.11 POSLECHOVÝ TEST	87
ZÁVĚR	92
ANOTACE.....	95
RESUMÉ	97
LITERATURA.....	99

ÚVOD

Předkládaná práce s názvem *Mluvní vzory v televizním zpravodajství* volně navazuje na práci bakalářskou s titulem *Analýza mluvených projevů moderátorů televizních novin (Nova, Prima, ČT)*, která byla napsána v roce 2011. Tato práce se opět zaměřuje na moderátory hlavního televizního zpravodajství soukromých stanic TV Nova a TV prima a veřejnoprávní televize ČT 1. Stejně téma jsem zvolila z toho důvodu, že jsem tentokrát chtěla vyhodnotit mluvený projev všech moderátorů, kteří uvádí večerní televizní noviny, a podat objektivnější obraz jednak o kvalitě projevu mluvčích, jednak o kvalitě televizních stanic.

Stejně jako práce bakalářská se i tato práce bude opírat o dosavadní výsledky srovnatelných analýz z let 1999 a 2003, které byly uvedeny v lingvistickém časopise *Čeština doma a ve světě*. Tento zdroj byl také stěžejním materiálem k části teoretické i praktické.

Magisterská práce se v několika ohledech od bakalářské práce liší. Jak bylo již řečeno, zvýšila jsem počet moderátorů, kteří budou podrobeni analýze. Dále jsem se snažila shromáždit konkrétní číselná data, aby analýza byla objektivní, zvláště v pozorování výslovnosti vokálů. K analýze jsem použila fonetický program a měřila hodnoty formantů konkrétních vokálů. Kromě vlastní analýzy jsem pro srovnání sestavila i poslechový test, který byl hodnocen studenty bohemistiky v Olomouci. Některé dříve pozorované jevy jsem tentokrát nepodrobila analýze, jelikož v roce 2011 neměly na projev mluvčích vliv. Práce se liší i v oblasti teorie, kde jsem se více zaměřila na problematiku veřejného mluveného projevu a pravidla ortoepické normy češtiny.

Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. V teoretické části shrnuji údaje, které se vztahují ke zvolenému tématu. V první kapitole se zabývám veřejným mluveným projevem, druhá kapitola je

zaměřena na ortoepickou normu pro jevy segmentální i suprasegmentální a ve třetí kapitole poukazují na odchylky od správné výslovnosti.

V praktické části nejdříve shrnuji zaměření práce, dále materiál k analýze a vlastní postup při analýze. Součástí je i stručný popis metodiky a výsledků minulých sond z let 1999, 2003 a 2011. Dílčí výsledky mé vlastní analýzy jsou zpracovány mj. formou tabulek (odlišnou od práce bakalářské), komentářem, příklady a shrnutím, ve kterém jsou srovnány mé výsledky s hodnocením ostatních analýz.

V závěru analýzy porovnávám a komentuji celkové hodnocení jednotlivých moderátorů a televizních stanic. Součástí závěrečného hodnocení je i vyhodnocení poslechového testu a porovnání s výsledky vlastní analýzy.

Cílem předkládané práce je mj. odpovědět na těchto pět otázek:

- Dodržují moderátoři hlavního televizního zpravodajství pravidla, která stanovuje ortoepická norma češtiny?
- Dochází v projevu moderátorů v průběhu let ke změnám, a pokud ano, dochází ke zhoršení či zlepšení?
- Který moderátor je z hlediska dodržování ortoepické normy nejlepší/nejhorsí a která stanice je nejlepší/nejhorsí?
- Shoduje se hodnocení na základě poslechového testu s detailní analýzou provedenou v této práci?
- Mohou zvolení moderátoři televizního zpravodajství působit jako řečové vzory?

I TEORETICKÁ ČÁST

1 VEŘEJNÝ MLUVENÝ PROJEV

1.1 Složky veřejného mluveného projevu

V celospolečenské komunikaci stále dochází k nárůstu role mluvených projevů. Styl těchto projevů tak získává důležité místo v možnostech využití našeho jazyka. Patří ke stylům věcným, avšak zpravidla nebývá zbaven estetizujících prvků, jelikož na rozdíl od ostatních objektivních stylů jsou v něm jazykové prostředky vybrány a uspořádány tak, aby celkový projev především působil na vnímatele (srov. Krčmová, 2005 a, s. 1).

Veřejný projev by měl vždy obsahovat čtyři základní složky – invenci, dispozici, stylizaci a elokuci (těmito složkami se zabývá především rétorika). Proměnami veřejné mluvené komunikace v průběhu času se mění pozornost, která se těmto složkám věnuje (srov. tamtéž, s. 1).

Fáze „elokuce“ znamenala naučení řeči z paměti, aby mohla být souvisle a srozumitelně přednesena. Pozornost se věnovala zvláště frázování a cíli přednesu, tedy „získat náklonnost, přesvědčit a zapůsobit“. Otázka vlastní artikulace a její kultivovaná úroveň se tolik neřešila, jelikož tzv. kultivované znění češtiny se teprve utvářelo, a případná regionální výslovnost se hodnotila pouze jako charakteristika osobnosti mluvčího. S rozvojem rozhlasu a televize vznikaly první pokusy vytvořit tzv. obraz kultivovaného projevu, který měl být oporou pro veřejné mluvčí (srov. tamtéž, s. 1).

Zásadní příručkou pro veřejné mluvčí bylo kodifikované ustanovení ortoepických norem (viz Kapitola 2). Příjemci těchto zásad se stávají profesionální mluvčí, kteří vystupují také v rozhlase a televizi. Jejich projev může ovlivnit představu posluchače o znění kultivované „veřejné“ češtiny (srov. tamtéž, s. 2).

1.2 Výslovnost ve veřejném projevu

Ve veřejném projevu není u mluvčího kladen důraz pouze na obsahovou stránku řeči, ale také na vlastní přednes, tzv. tvorbu řeči (srov. Krčmová, 2005 c, s. 1).

Posluchač automaticky předpokládá, že mluvčí zná výslovnostní normy spisovného jazyka a na základě toho může v projevu hodnotit několik oblastí:

- artikulace - nedbalá × výrazná,
- prozodické prostředky (melodie, tempo, síla) - zásadním problémem bývá příliš rychlé nebo naopak příliš pomalé tempo řeči,
- emoční stavy - ve veřejném projevu by měly být zvládnuty a stylizovány,
- odlišnosti jednoho jazyka od druhého - citace cizojazyčných textů,
- odlišení regionální - řeší se zvláště odlišnosti ve výslovnosti obecně českého a moravského nářečí,
- segmentace projevu - frázování a suprasegmentální jednotky (srov. Krčmová, 2005 a, s. 3).

V minulosti měl mluvčí svůj projev vždy pečlivě připraven a většinou ho uměl z paměti, jelikož projev byl pro něj významnou událostí. Později byla situace jiná, zvláště proto, že mluvčí hovořil k většímu publiku (navíc bez přímého kontaktu) a kromě vysoké jazykové úrovně měl na posluchače také zapůsobit i svou přirozeností. Velká pozornost byla věnována tomu, aby výslovnost mluvčího byla nepříznačová (tedy nemělo by být zřejmé, že mluvčí pochází z určitého regionu). Zásadním prvkem veřejného projevu byla také srozumitelnost (srov. Krčmová, 2005 c, s. 1).

Veřejným mluveným projevem se zabýval např. již. Bohuslav Hála a mluvu ve sdělovacích prostředcích rozděluje do tří kategorií, a to na

mluvu pečlivou, jež je charakteristická precizní výslovností, mluvu pohodlnou (mluva běžná) a nepečlivou, která je typická pro argot (srov. Hála, 1962, s. 337).

Podobně můžeme rozdělit mluvu ve veřejném projevu do dvou kategorií na projev implicitní (náznakový) a explicitní. Zatímco s implicitním projevem se setkáváme ve spontánních projevech, mluva explicitní by se dala přirovnat k Hálově mluvě pečlivé, jelikož bývá srozumitelná a zřetelná (srov. Machač, 2008, s. 36).

Z hlediska této práce je pro nás důležitá právě mluva pečlivá (či explicitní), která by měla být závazná pro mluvčí, kteří by měli používat spisovný kód, v našem případě tedy i pro moderátory televizního zpravodajství (srov. tamtéž, s. 337).

Zásadním problémem u tohoto mluvčího bývá, že do veřejné komunikace vstupuje až jako dospělý člověk mající určité výslovnostní návyky. Tyto návyky (tedy návyky z ortoepického hlediska nežádoucí) by měl ve chvíli projevu opustit a utvářet si návyky nové (ortoepicky korektní). Snadná a rychlá ortoepická výchova však není možná, proto se od nároků na dokonalost ve výslovnosti upouští (srov. Krčmová, 2005 c, s. 2).

V dnešní společnosti, kdy je požadována i přirozenost a spontánnost – byť na úkor korektnosti (viz výše), je tlak na dokonalou výslovnost čím dál menší. Dokonce se příliš pečlivá výslovnost může z pragmatického hlediska považovat za jev negativní. Nová koncepce médií přináší spíše spontánní projevy, kdy mluvčí oslovuje kohokoli a kdykoli, projev je neupravený, a tím se zdá být pro posluchače (diváka) autentičtější (srov. Krčmová, 2005 b, s. 2).

1.3 Mluvený projev ve zpravodajství

V bakalářské práci jsem věnovala pozornost obecně masovým médiím a jejich funkcím. Do této práce zahrnu pouze nejvýznamnější oblasti médií, tj. zpravodajství, jelikož v pozdější analýze budu srovnávat

moderátory právě tohoto odvětví. Důraz bude kladen zvláště na mluvu (a chyby v projevu) ve zpravodajství.

1.3.1 Zpravodajství a jazyk

Jak bylo řečeno výše, zpravodajství bývá nejvýznamnější oblastí všech médií. Poskytuje nám informace o událostech, které bychom sami nezachytili. Informace, které získáme prostřednictvím zpráv, jsou pro nás pravdivé a reálné a bereme je jako fakta. Zprávy by tedy měly být nestranné, objektivní a vyvážené (srov. Mičienka – Jirák, 2007, s. 49).

Z jazykového hlediska by mluvená zpráva měla být věcná, stručná, měla by obsahovat spíše kratší větné struktury (s objektivním pořádkem slov), menší množství synonym a rozvíjejících větných členů. Přednost bychom měli dávat aktivním slovesným tvarům před pasivními. Dále by se měl mluvčí vyvarovat příliš dlouhých a málo známých slov a také zbytečných monosémních údajů (např. číselných výrazů, titulů, ...). Pro mluvenou zprávu je vhodný tzv. měkký začátek, tedy zpráva by měla mít jednoduchý a srozumitelný úvod (srov. Bartošek, 2008, s. 12).

Bartošek ještě dodává, že jazyk zpravodajských textů je příkladem vyšší variety spisovné češtiny (srov. Bartošek, 1995, s. 48). Tvarosloví by mělo být rovněž spisovné, jelikož nespisovné odchylky mohou mít za následek porozumění informace (Bartošek, 1995, s. 167).

1.3.2 Projev moderátorů

V hlavním televizním zpravodajství bývá projev moderátorů většinou připravený a čtený (srov. Janíková, 2001, s. 179). Nemělo by tedy být příliš obtížné dodržovat pravidla pro mluvenou zprávu (viz výše). Podle Bartoška však i v případě čteného textu může při nedostatečné přípravě docházet k poruchám artikulace nebo souvislé řeči v podobě koktání či přeréknutí. Nápadné a nepříjemné jsou také hezitační zvuky. Jako naprosto nevhodného mluvčího označuje moderátora s vadou řeči,

kteřá je pro něj v případě veřejného mluveného projevu nepřípustná (srov. Bartošek, 2008, s. 17).

Zdena Palková upozorňuje, že mluva moderátorů je velmi důležitá. Vlivem mluvních projevů, které člověk (v našem případě posluchač) denně slyší, se vyvíjí jeho vlastní mluvní činnost. Moderátoři by tedy měli působit jako tzv. řečový vzor. Jejich řeč totiž vypovídá o stavu jazyka a jeho kultuře (srov. Palková, 2008, s. 20).

Palková zmiňuje tři důležité faktory pro srozumitelný mluvený projev – dikci, intonaci a tempo. Vše udává mluvčí, který by se měl snažit hovořit tak, aby byl obsah sdělení pro posluchače co nejsrozumitelnější. Platí to zejména pro moderátory hlavního zpravodajství, jelikož patří mezi mluvčí, kteří mají představovat řečový vzor (srov. tamtéž, s. 19). Podle Palkové ale dnešní průzkumy ukazují spíše negativní výsledky analýz moderátorů coby řečových vzorů. Problém vidí zejména v intonaci, příliš rychlém tempu a také deformaci vokálů (srov. tamtéž, s. 20).

1.3.2.1 Požadavky na moderátory

Problematikou mluveného projevu a nároků na moderátory se zabývá i Barbora Hedbávná, která za jeden ze zásadních požadavků považuje schopnost moderátora přizpůsobit se posluchači (srov. Hedbávná, 2008, s. 32).

Divák by měl být v televizním i rozhlasovém světě totiž prvořadý. Mluvčímu by měl porozumět bez větší námahy, proto je velmi důležitá srozumitelnost projevu. Upozorňuje zde na fakt, že při nedbalé mluvě musí posluchač vynaložit pro porozumění velké úsilí, případně si sám doplňovat informace na základě kontextu, což je nepřípustné (srov. tamtéž, s. 32).

Důraz klade Hedbávná také na spisovnost, jelikož veřejný projev by měl být určen spisovným standardem. Někteří odborníci však spisovnost v poslední době hodnotí spíše negativně (Hedbávná zmiňuje konkrétně Václava Cvrčka) a domnívají se, že fonetické neumožňují lidem mluvit

tak, jak je pro ně přirozené. Zvláště tvůrci zábavní produkce považují spisovnost za příliš „škrobenou“ (srov. tamtéž, s. 32).

Jak bylo naznačeno výše, velmi důležitá je srozumitelnost, proto Hedbávná tvrdí, že je třeba mít určitý spisovný standard v podobě ortoepické kodifikace, jelikož to, co je srozumitelné pro mluvčího, nemusí být automaticky srozumitelné pro posluchače (srov. tamtéž, s. 33).

1.3.2.2 Nežádoucí jevy v projevu moderátorů

Moderátoři by se ve své mluvě měli vyvarovat některých nežádoucích jevů. Patří k nim nepřesná artikulace vokálů, nadměrné zjednodušování souhláskových skupin, nevhodné členění promluv a nevýrazná intonace. Dále sem patří nápodoba cizí (zvláště anglické) výslovnosti u některých výrazů. Velmi častým problémem je „pražská“ varianta výslovnosti (zejména otevřená výslovnost vokálů), jelikož většina zvukových médií má centrum v Praze (srov. Krčmová, 2005 b, s. 3).

Na problém užívání hovorových prvků upozorňuje Jiří Bartošek, jenž kritizuje zejména moderátory ČT, kteří tyto prvky užívají stále častěji ve snaze přiblížit se divákovi (srov. Bartošek, 2008, s. 15).

Ten ve svém příspěvku z olomoucké konference v roce 1993 vyjmenovává základní nedostatky profesionálních mluvčích na rovině zvukové výstavby. Patří sem:

- absence hlasových prostředků a hlasové výchovy (malá pohyblivost mluvidel, klouzavá výslovnost, nedodržování kvantity vokálů, ...), vady řeči, posazení hlasu do nenáležitě melodické polohy, špatné dýchání.
- nedodržování ortoepické normy a výslovnostních stylů, užívání regionálních variant hlásek, špatná asimilace souhláskových skupin, špatné užívání rázu, chaos ve výslovnosti cizích jmen.
- neznalost pravidel pro segmentaci textu na takty, špatný přízvuk.
- nesprávné užívání kadence.
- příliš rychlé tempo.

(srov. Bartošek, 1995, s. 167).

Mezi nežádoucí jevy patří i hyperartikulace. Ta se projevuje tendencí přenést psanou formu přesně do podoby mluvené. Výslovnost pak bývá doslova přepjatá. Jako příklad si můžeme uvést nesprávnou výslovnost alveolárního [n] ve slově [tenkí], ačkoliv by mělo být vysloveno velární [ŋ] (srov. Machač, 2008, s. 36).

Machač dále uvádí jako nežádoucí jevy vadu řeči, nářeční prvky, stylizaci (ironické vyznění závažné zprávy) a příznakovost zvukových prostředků (srov. tamtéž, s. 37).

Nežádoucími jevy a řečovými nedostatky mluvčích se budu obsáhleji zabývat v samostatné kapitole (viz Kapitola 3).

2 ORTOEPIE ČEŠTINY

V této kapitole se budu věnovat výkladu o ortoepii (a ortofonii) češtiny a uvedu základní pravidla pro správnou výslovnost těch jevů, které budou podstatné pro pozdější analýzu.

Jak už bylo v této práci jednou řečeno, pro srozumitelnost veřejného projevu je třeba mít určitý spisovný standard v podobě ortoepické kodifikace (viz podkapitola 1.3.2.1). Za výchozí ortoepické příručky můžeme pokládat *Výslovnost spisovné češtiny I* z roku 1955 (druhé vydání 1967) a její pokračování z roku 1978, která se zaměřuje na výslovnost slov přejatých a cizích.

Podle Palkové má být ortoepická kodifikace formována s cílem vytvořit určitý standard pro mluvní praxi na bázi mluvené spisovné češtiny (tzv. hovorové). Předpokládá totiž široký okruh uživatelů, tj. profesionální i laické (srov. Palková, 1994, s. 321).

Krčmová uvádí, že znalost ortoepických pravidel zajišťuje srozumitelnost a kultivovanost promluvy (srov. Krčmová, 2007, s. 172).

2.1 Ortoepie

Ortoepií rozumíme stabilizovanou normu spisovné výslovnosti. Bývá definována jako soubor obecně platných zásad a pravidel spisovné výslovnosti. Tato pravidla se vztahují na výslovnost jednotlivých hlásek, hláskových spojení, na přízvukování, frázování, větný přízvuk a intonaci (srov. Hůrková, 1995, s. 17).

2.1.1 Ortofonie

Ortofonii můžeme pokládat za součást ortoepie. Stanovuje pravidla pro výslovnost jednotlivých hlásek, tj. vokálů a konsonantů (srov. tamtéž, s. 17).

Nesprávné znění hlásek se většinou projevuje u mluvčích, kteří trpí některou z řečových vad (viz Kapitola 3). Jejich nápravou se zabývá

logopedie. Ačkoliv je ortofonie úzce spjata s ortoepií, není pravidlem, že mluvčí s vadou řeči musí nutně porušovat pravidla ortoepie (srov. Krčmová, 2007, s. 172).

2.1.1.1 Vokály a konsonanty

Inventář českých fonémů obsahuje třináct vokalických fonémů, z toho deset monoftongických a tři diftongické (srov. Krčmová, 2007, s. 114), a dvacet sedm fonémů konsonantických (srov. tamtéž, s. 122).

Podstatou rozdílu mezi vokály a konsonanty je způsob jejich tvoření. Při tvoření vokálů se snažíme ponechat dutinu ústní co nejvíce volnou (vytváříme tzv. aperaturu), zatímco u konsonantů vytváříme výdechovému proudu nějakou překážku, strikturu (srov. Hůrková, 1995, s. 17).

Z akustického hlediska rozlišujeme vokály a konsonanty na hlásky tónové – vokály (srov. Krčmová, 2007, s. 117) a hlásky šumové – konsonanty, i když ve skutečnosti se jedná spíše o škálu hlásek, jež charakterizuje poměr tónovosti a šumovosti (srov. tamtéž, s. 126).

Inventářem českých fonémů jsem se podrobně zabývala v bakalářské práci, proto tuto problematiku dále rozebírat nebudu (srov. Kopečková, 2011, s. 14).

V příloze jsou uvedeny tabulky, které inventář fonémů i jejich realizace dokládají (viz Příloha č. 1 a 2).

2.2 Výslovnost vokálů

Vokály se od sebe liší kvalitou a kvantitou. Při tvoření vokálů je důležitý pohyb a poloha jazyka. Podle polohy a pohybu jazyka dostaneme obraz tzv. vokalického trojúhelníku (viz Příloha č. 1). Tvoření vokálů by mělo být v češtině neutrální, jejich artikulace z hlediska kvality tak není příliš otevřená ani příliš zavřená (srov. Hůrková, 1995, s. 18).

Charakteristiku českých vokálů určují první a druhý formant (F1 a F2, případně F3), jejichž hodnota se uvádí v Hz (srov. Palková, 1994,

s. 172). Formantem rozumíme některý z vyšších tónů, který tvoří akustickou podstatu hlásky a dodává jí charakteristické zabarvení (srov. Lotko, 2005, s. 37).

Z hlediska kvantity požaduje ortoepie přesné rozlišování vokálů dlouhých a krátkých (srov. Hůrková, 1995, s. 20). Obecně platí, že rozdíl v kvantitě krátkých a dlouhých vokálu je při výslovnosti asi 1 : 2 (srov. Krčmová, 2007, s. 117).

2.3 Výslovnost konsonantů

Podle Hůrkové je korektní výslovnost souhlásek základní oporou srozumitelnosti. Pro korektní artikulaci je třeba znát princip tvoření konsonantů, tj.:

- způsob tvoření konsonantů – podle toho, jakou překážku tvoříme, dělíme konsonanty na závěrové (okluzivy), polozávěrové (semiokluzivy) a úžinové (konstriktivy) s jejich přesnými variantami,
- místo tvoření konsonantů – na základě místa tvoření dělíme konsonanty na obouretné (bilabiály), retozubné (labiodentály), předodásňové (prealveoláry), zadodásňové (postalveoláry), tvrdopatrové (palatály), měkkopatrové (veláry) a hrtanové (laryngály),
- účast artikulačních orgánů – rty, jazyk, hlasivky,
- účast hlasu – hlásky znělé X neznělé.

(srov. Hůrková, 1995, s. 21)

Stejně jako lze na základě polohy a pohybu jazyka vytvořit vokalický trojúhelník, můžeme na základě principů uvedených výše vytvořit tabulku pro konsonanty (viz Příloha č. 2).

Odchytky od správné výslovnosti jednotlivých hlásek mohou mít různé příčiny. Zpravidla se jedná o odchýlnou výslovnost nářeční, vadu řeči nebo o výslovnost nedbalou (srov. Hůrková, 1995, s. 22).

Odchytkami se budu zabývat podrobněji v následující kapitole (viz Kapitola 3).

2.4 Pravidla pro spojování hlásek

V souvislé řeči dochází při spojování hlásek k proměnám jednotlivých hlásek, k jejich oslabování nebo také k vytváření hlásek nových. Některé z těchto změn jsou součástí ortoepie, tedy normativní (srov. Hůrková, 1995, s. 25).

Ke spojení hlásek může docházet v rámci dvou vokálů, dvou konsonantů nebo vokálu s konsonantem.

2.4.1 Spojení dvou vokálů

Dva sousední vokály mohou být součástí jedné slabiky (diftongy) a vyslovujeme je plynule, přičemž jeden vokál (zpravidla druhý) je oslaben a vzniká tak diftong klesavý, který je typický pro češtinu. Pokud jsou vokály postaveny tak, že každý vokál je součástí jiné slabiky, vyslovujeme je dvěma způsoby – s rázem nebo bez rázu (srov. Hůrková, 1995, s. 25).

2.4.1.1 Ráz

Ráz můžeme definovat jako tzv. tvrdý hlasový začátek nebo také jako „hlasivkovou explozivu“. V češtině je pouhým začátkem fonace (tvoření hlasu) a užívá se před samohláskou na začátku slova nebo na morfológickém švu (srov. Palková, 1994, s. 55).

Užívání rázu je automatické před vokálem, předchází-li mu pauza, a i když není použit správně, většinou si mluvčí porozumí. V profesionální mluvě je však správné užívání rázu důležité, jelikož přispívá k lepšímu porozumění a také pak nedochází k nepřijatelnému splývání slov (srov. Hůrková, 1995, s. 25).

Podle ortoepických pravidel se ráz povinně užívá v tomto případě:

- po neslabičných předložkách s, z, v, k – př. [k ?objedu].

Dále se doporučuje ráz užívat v následujících případech:

- po nepřízvučné slabice/nepřízvučném slově – př. [gdiš ?uvážíš],
- při setkání dvou stejných/různých vokálů na hranici předložky a slova – př. [do ?ostravi], [po ?ulici],
- při setkání dvou stejných/různých vokálů na hranici předpony a slovního základu – př. [do?opravdi], [ne?únavní],
- v adjektivech a adverbích s předponou „nej-“ – př. [nej?oblíbenější],
- po předložce končící na souhlásku – př. [pot ?oknem],
- ve složených slovech – př. [modro?okí],
- při setkání dvou vokálů na hranici slov - př. [celá ?evropa].

(srov. tamtéž, s. 26)

2.4.2 Spojení dvou konsonantů

Výslovnost při spojení více konsonantů bývá složitější než u vokálů. Je to dáno rozmanitou artikulací jednotlivých hlásek. Tím, jak se mluvidla přestavují z jednoho postavení do jiného, dochází k různým změnám v kvalitě jednotlivých hlásek nebo jejich skupin (srov. Hůrková, 1995, s. 27).

Na základě těchto změn hlásek v proudu řeči hovoříme o tzv. spodobě (asimilaci) znělostní a spodobě artikulační.

2.4.2.1 Asimilace znělostní

Asimilací obecně rozumíme proces, při němž určitá hláska ovlivňuje hlásku jinou a předává jí některé své vlastnosti. Výsledkem je větší podobnost obou hlásek (srov. Palková, 1994, s. 144).

V tomto případě se hlásky vzájemně ovlivňují na základě jejich znělosti. Jejich artikulační podstata bývá stejná nebo podobná (srov. Hůrková, 1995, s. 27).

V češtině dochází nejčastěji k tzv. asimilaci regresivní, tj. souhláska předcházející se připodobňuje souhlásce následující – př. *podkova* [potkova] (srov. tamtéž, s. 27). Opačný proces nazýváme asimilací progresivní.

Při znělostní asimilaci dochází k tomuto spojení hlásek:

- **dvě párové hlásky** – v tomto případě dochází k regresivní asimilaci vždy a ve všech případech (na začátku i uprostřed slova, v základu slova, ve spojení s předponou/příponou, předložkou apod.) – př. [gdo], [lepka], [bes tebe], [g babičce], ...

– výjimkou je spojení hlásek „sh“, kdy existuje (a je povolena) dvojí výslovnost – př. [zhoda] i [sxoda] (srov. tamtéž, s. 28).

- **párová hláska s nepárovou** – nepárové souhlásky (m, n, ň, l, r, j) jsou vždy znělé a asimilaci by neměly způsobovat – př. [k mamince], [k ránu]. Podobně se chová hláska „v“, která rovněž asimilaci nezpůsobuje – př. [tvé] (srov. tamtéž, s. 28), ale sama jí podléhá – př. [f ?ohraďe] (srov. Hála, 1967, s. 49).

– nejistota nastává v případě imperativu 1. osoby pl. před koncovkou „-me“. Vždy se doporučuje výslovnost neznělá, i když kmen končí na hlásku znělou – př. [vratme] i [butme] (srov. Hůrková, 1995, s. 29).

- **spojení s předložkami s, se, přes**

- předložka „s“ se ve 2. pádu vyslovuje vždy zněle (i před nepárovými souhláskami) – př. [z mostu], v 7. pádu je možná výslovnost obojí, tedy [s matkou] i [z matkou].
- předložka „se“ se v 7. pádu vyslovuje vždy nezněle – př. [se sestrou], znělá podoba je považována za nenormativní.
- předložka „přes“ se před znělými konsonanty chová jako „z“ – př. [přez louku] a před neznělými se vyslovuje se „s“ –

př. [přes kopec]. Ve vokalické podobě se vyslovuje tato předložka se „z“ [přeze fšexo] (srov. tamtéž, s. 30).

2.4.2.2 Asimilace artikulační

Při artikulační asimilaci dochází k vyrovnávání artikulačních rozdílů sousedních hlásek, které se v izolovaném postavení tvoří každá na jiném artikulačním místě, přičemž se rozeznává asimilace artikulačního místa a způsobu. V češtině je typickou artikulační asimilací změna alveolárního [n] na velární [ŋ], např. ve slově [mamiŋka]. Tato výslovnost je normativní a snaha o vyslovení alveolárního [n] se považuje za hyperkorektní (srov. Hůrková, 1995, s. 30).

K artikulační asimilaci dochází v těchto případech:

- **spojení sykavek** - při spojení sykavek tupých s ostrými (a naopak) se považuje za normativní výslovnost, která uchovává základní podoby obou sykavek. Toto pravidlo platí jak uvnitř slov, tak i na hranici dvou slov - př. [sčesat], [sčerstva], [přes šedesát], [prašskí]. Podoby typu [praskí], [ščesat] apod. jsou nepřípustné (srov. tamtéž, s. 31).
- **spojení souhlásek foneticky stejných** - výslovnost zde může být buď zjednodušená, nebo zdvojená. Zdvojená výslovnost se doporučuje v těchto případech:
  - pokud by mohlo dojít ke změně významu slov - př. [nejasnější] × [nejjasnější], [raci] × [racci],
  - na švu složených slov, na hranici dvou slov, ve spojení s částicí „-li“ - př. [čtverrohí], [bil lovit], [dal li],
  - v imperativu 1. os. pl. - př. [oznamme],
  - na švu předpon a slovního základu - př. [poddústojník], [rozzáril] (srov. tamtéž, s. 31).

- **spojení hlásek artikulačně příbuzných** – v případě spojení dvou příbuzných hlásek se většinou za normativní považuje zjednodušená výslovnost při spojení hlásek [t, d] + [s, š] – př. [d'eckí], [vječí] apod. V profesionálním projevu se však doporučuje výslovnost se zachováním obou hlásek. Zřetelná výslovnost je požadována v pozicích prefix + základ a na hranici slov – př. [potstata], [přet seboʊ], ale [podzim] i [pozim]. Stejně zřetelně se vyslovuje i spojení [t', d', t] a spojení [t, d] + [n] – př. [vratte], [odděleńí], [nad ňím] (srov., tamtéž, s. 33).
- **výslovnost hlásky [j]** – za normativní se považuje zjednodušená výslovnost ve tvarech pomocného slovesa být – př. [bili sme]. Výslovnost hlásky [j] by jinak měla být zachována – př. [nejsem], [jméno], [jmňení], [jdu], [pújdu], [pújčí], [přijmi] apod. (srov. tamtéž, s. 34).
- **spojení s nosovkami** – při spojení nosovek se sykavkami se zachovává původní artikulace – př. [menší], [ženská], [manžel], ... Podobně se chovají nosovky ve spojení s hláskami [p, b] – př. [hanba]. Hláskového spojení „mě“ vyslovujeme vždy jako [mňe] (srov. tamtéž, s. 36).
- **jiná souhlásková spojení** – zřetelnou výslovnost bychom měli dodržovat vždy na začátku slov – př. [gdibi], [hřbitof], uprostřed slov – př. [prázdní], [dešťník], na konci slov – př. [jedenáct], [milost] (srov. tamtéž, s. 35).

2.5 Suprasegmentální jevy

Obecně jsem se všem suprasegmentálním jevům věnovala v práci bakalářské (srov. Kopečková, 2011, s. 20). V této práci se jimi budu zabývat hlavně z ortoepického hlediska. Pozornost bude věnována třem

jevům – frázování, intonaci a mluvnímu tempu, jelikož právě tyto jevy budou zkoumány v pozdější analýze.

2.5.1 Frázování

Frázováním rozumíme členění promluvy na logické celky a věty na kratší úseky. Pro členění používáme různé zvukové prostředky (pauza, melodie, ...). Podstatou frázování je rozdělit promluvu na takové úseky, které spolu co nejtěsněji souvisejí a umožňují tak posluchači, aby mluvenému textu lépe porozuměl (srov. Hůrková, 1995, s. 42).

Předěly bychom se tedy měli snažit klást tak, aby od sebe nebyly odtrhnuty celky, které k sobě významově patří – př. „Poslechněte si oblastní předpověď počasí / pro Českou republiku.“ Stejnou větu můžeme rozdělit na menší celky, které jsou ale také správné – př. „Poslechněte si / oblastní předpověď počasí / pro Českou republiku.“

Jak uvádí Hůrková, k chybám v členění dochází velmi často v projevu televizních moderátorů při rychlém čtení textu ze čtecího zařízení (srov. tamtéž, s. 42). Ke konkrétním odchylkám se vrátím v následující kapitole (viz Kapitola 3).

2.5.2 Intonace

Intonace má tři základní funkce. Určuje hranici výpovědi/výpovědních úseků, podílí se na aktuálním členění (spolu s větným přízvukem může realizovat jádro výpovědi) a v neposlední řadě naznačuje ukončenost/neukončenost výpovědi, odděluje zjišťovací otázky od doplňovacích apod. (srov. Krčmová, 2007, s. 149).

Intonace úzce souvisí s melodií hlasu, která tvoří základní složku intonace. Melodií rozumíme proměnu výšky hlasu v průběhu celého výpovědního úseku (srov. tamtéž, s. 74). Samotná intonace je spíše chápána jako komplexní zvuková kvalita, která zahrnuje tónovou a silovou modulaci (srov. Palková, 1994, s. 161).

Podle Hůrkové má intonace v mluveném projevu dvojí funkci. První funkcí je funkce sdělovací a souvisí s obsahem sdělení. Ve druhém případě nám intonace může signalizovat citové rozpoložení mluvčího (srov. Hůrková, 1995, s. 43).

Část intonačního průběhu (od jádra výpovědi do konce větného úseku) se označuje jako tzv. kadence. V běžném mluveném projevu rozlišujeme dva druhy kadence: kadence úseků koncových a kadence úseků nekoncových (srov. tamtéž, s. 44).

2.5.2.1 Kadence úseků koncových

Tento druh kadence nám signalizuje konec věty a také to, zda je věta oznamovací, tázací, rozkazovací či přací:

- věty oznamovací, rozkazovací a doplňovací – kadence těchto vět je klesavá – př.

„Děti se vrátily domů.“
 — —

- otázky zjišťovací – na tyto otázky stačí odpovědět slovem ano nebo ne. Kadence mívají v těchto otázkách dvojí průběh: stoupavý a stoupavě-klesavý – př.

„Přišli k obědu?“   „Přišli k obědu?“
 — —   — —

(srov. tamtéž, s. 45).

2.5.2.2 Kadence úseků nekoncových

V případě nekoncových úseků je většinou melodie stoupavá – př.

„Já jsem přišla, ale...“
 — —
 —

(srov. tamtéž, s. 45).

Typů kadencí je více (uvedeny jsou jen základní typy) a závisí na podobě větných úseků i na individualitě mluvčího. Mluvčí by se měl

snažit základní průběh kadencí dodržovat. Odchytky (viz Kapitola 3) jsou vnímány jako velmi rušivé (srov. tamtéž, s. 46).

2.5.3 Mluvní tempo

Tempo řeči je faktorem, který ovlivňuje spoustu dílčích jevů v projevu mluvčího. Je stanoveno počtem slabik za sekundu v době celého projevu i s pauzami. Kromě toho se určuje ještě tempo artikulace, ve kterém stanovujeme hodnotu tempa také počtem slabik za sekundu, ale v čistém čase, tedy bez pauz (srov. Balkó, 2005, s. 185).

V promluvě dochází ke změně tempa buď zrychlováním, nebo zpomalováním artikulace. Mluvní tempo nám vypovídá o mluvčím a jeho vztahu k posluchači (srov. Krčmová, 2007, s. 72).

Řečovým tempem se zabývá spousta lingvistů a ze svých výzkumů se snaží určit optimální tempo řeči. Jedny ze zásadních prací jsou publikace B. Hály *Mluva ve zvukovém filmu, Úvod do fonetiky a Uvedení do fonetiky češtiny na obecně fonetickém základě*.

Mluvním tempem v českých souvislých projevech se jako jeden z prvních věnoval v roce 1959 P. Zima (srov. Balkó, 2005, s. 187).

V roce 1995 se věnovali finští fonetické mluvnímu tempu rozhlasových a televizních moderátorů. Srovnatelným tématem se v Česku zabýval J. Bartošek, který analyzoval sportovní komentátory. Ten naměřil průměrné tempo řeči 5,83 slabik/sek. Podobných výsledků (5, 65 slabik/sek) dosáhl P. Skalský, který rovněž podrobil analýze sportovní komentátory (srov. tamtéž, s. 189).

Průměrné hodnoty řečového tempa zjistila i Ilona Balkó ve svém výzkumu tempa řeči a artikulace v různých řečových úlohách. Pro tuto práci je podstatný údaj o mluvním tempu při monologu, a to je 4,26 slabik/sek (srov. tamtéž, s. 194).

Z hlediska pravidel pro správný mluvený projev je pro nás stěžejní údaj uvedený v práci Zdeny Palkové, která na základě dostupných dat stanovila průměrné mluvní tempo na 4,89 slabik/sek. Mimo jiné

vycházela i z údajů Jaroslava Bartoška, který prováděl analýzu mluveného projevu rozhlasových reportérů (viz výše). Kromě průměrné hodnoty udával i hodnoty mluvního tempa minimálního – 3,33 slabik/sek a maximálního – 6,67 slabik/sek (srov. Palková, 1994, s. 317).

3 ODCHYLKY OD SPRÁVNÉ VÝSLOVNOSTI

V předchozí kapitole jsem se zaměřila na ortoepická pravidla mluvené češtiny, která by měli mluvčí při veřejném mluveném projevu dodržovat. V této kapitole bude pozornost věnována jevům, které jsou ve výslovnosti mluvčího (v našem případě moderátora televizního zpravodajství) nežádoucí. Opět budu hovořit o výslovnosti jednotlivých hlásek, spojení hlásek a o chybách v intonaci, mluvním tempu a frázování. S chybami ve výslovnosti konsonantů úzce souvisí i problematika řečových vad, která bude v této kapitole také zahrnuta jako samostatná podkapitola.

3.1 Chybná výslovnost jednotlivých hlásek

3.1.1 Vokály

Ve výslovnosti vokálů může docházet k chybám jak v jejich kvantitě, tak i v kvalitě.

V kvalitě vokálů se můžeme setkat s výslovností:

- **příliš otevřenou (širokou)** – zejména se jedná o výslovnost předních vokálů [i, í] a [e, é] a také zadního vokálu [o, ó]. Taková výslovnost může vést i ke změně významu slova – př. [šíří] × [šerí], [tétu] × [táto], [plot] × [plat] (srov. Hůrková, 1995, s. 19).
- **příliš zavřenou (úzkou)** – objevuje se zejména u mluvčích z Moravy a chybná výslovnost se týká opět zejména předních hlásek [i, í] a [e, é] a zadního vokálu [o, ó]. V Některých oblastech se můžeme setkat i s užší výslovností vokálu [a, á], která potom připomíná spíše hlásku [e, é] (srov. tamtéž, s. 19).

Na otevřenou výslovnost vokálů upozorňuje více lingvistů, např. o tomto problému hovoří Vlastimil Strahl, který uvádí, že se jedná o nejfrekventovanější chybu moderátorů. Jako příčinu uvádí jednak špatně

nastavená mluvidla, ale také nedbalou výslovnost (srov. Strahl, 1993, s. 47–79).

Dále se touto problematikou zabývají i Renata Landgráfová a Barbora Hedbávná, podle kterých je příčin nesprávné výslovnosti vokálů více – vliv dialektu (zvláště pražské obecné češtiny), nedbalá výslovnost a nedostatečná mluvní technika. Zdůrazňují i zkrácenou výslovnost, která je podle nich nejčastěji ovlivněna rychlým mluvním tempem (srov. Hedbávná – Landgráfová, 2001, s. 130).

V souvislosti s kvantitou vokálů je důležité si uvědomit, že dodržování délky vokálů (viz Podkapitola 2.2) je podstatné pro odlišení významů slov – př. [rada] X [ráda] (srov. Hůrková, 1995, s. 19). Odchytky od správné výslovnosti se mohou projevit jako:

- **zkracování dlouhých vokálů** – s tímto jevem se setkáváme velmi často, nejčastěji u vysokých vokálů [í] a [ú] – př. [řikám], [vim], [stujte], [mislím]. Jako příčinu chybné výslovnosti Hůrková uvádí větší náročnost při tvoření těchto hlásek. Mluvcího pak obtížná artikulace svádí k pohodlnosti a hlásky jsou kráceny (srov. tamtéž, s. 20). Stále častěji se setkáváme i s krátkou výslovností vokálu [é] – př. [loňského] (srov. tamtéž, s. 20).
- **dloužení krátkých vokálů** – tato výslovnost se vyskytuje převážně v nářečí (ale i v mluvě moderátorů, zvláště při živých vstupech) – př. [móře], [?opáční], [kam jedeté]. Tento jev je rovněž neortoepický (srov. Daneš, 1954, s. 79).

3.1.2 Konsonanty

Odchytky od správné výslovnosti konsonantů mohou mít tři základní příčiny – nářeční výslovnost, nedbalou výslovnost a vady řeči (srov. Hůrková, 1995, s. 22).

- **Nářečí** – zejména se můžeme setkat s nesprávnou výslovností hlásky [l], která se v některých nářečích vyslovuje jako tvrdé [l̥]

nebo naopak změkčené [l]. Obě varianty jsou nespisovné. Výjimečně dochází ke špatné výslovnosti hlásky [v], která je vyslovena obouřetně – př. [prauda], [kreu] (srov. tamtéž, s. 23).

- **Nedbalá výslovnost (oslabení artikulace)** – dochází k oslabení základní podoby hlásek nebo k jejich úplnému zániku. Hůrková upozorňuje zvláště na hlásky [v, h, j, l], které těmto deformacím podléhají, zejména pak hláska [j], která je artikulačně obtížná – př. [druhéo], [d'eaáte], [toé], [ňeakí], [dejíto], [viđeli ?otxázet] × [viđel ji ?otxázet] atd. Vlivem rychlého mluvního tempa dochází i k oslabování nosovky [m] v koncových postaveních ve slově – př. [f cizí+ mňestě] (srov. tamtéž, s. 24).

3.1.2.1 Řečové vady

Jak bylo zmíněno výše, řečové vady jsou jedním z důvodů chybného vyslovování hlásek. Tyto chyby jsou individuální.

Vady řeči vznikají již v období dětství a často u mluvčího přetrvávají až do věku dospělosti. Ačkoliv se jedná zejména o špatnou výslovnost jednotlivých hlásek, řečové vady mají vliv i na výslovnost hláskových skupin a mohou ovlivnit celkový projev (srov. Hála, 1962, s. 382).

K nejběžnějším řečovým vadám patří tzv. rotacismus - ráčkování (nesprávná výslovnost hlásek [r, ř]) a sigmatismus - chybné tvoření hlásek [s, z, š, ž, c, č]. Při nesprávném tvoření sykavek dochází ke dvěma vadám:

- nadměrná sykavost,
- tupá výslovnost (šišlání) - hrot jazyka se přesouvá až k horním rezákům případně až mezi zuby.

Další stále častější řečovou vadou je nesprávná výslovnost hlásky [l], při které se hrot jazyka opírá o dolní zuby místo o horní (srov. Hůrková, 1995, s. 23).

Palková ještě upozorňuje na další vady, kterými jsou např. dysfázie, huhňavost, koktavost, afázie, mluvní neurózy apod. (srov. Palková, 1994, s. 349).

Řečové vady bývají v běžné mluvě spíše tolerovány. Ve veřejném mluveném projevu jsou však nežádoucí a k profesionálním mluvčím nepatří. Mluvčího totiž zbavují sebejistoty, působí rušivě a odvádějí pozornost posluchače od obsahu sdělené informace (srov. Hůrková, 1995, s. 24).

3.2 Chybná výslovnost při spojování hlásek

Některé nenormativní odchylky při spojování hlásek byly zmíněny v předchozí kapitole o ortoepii, ve které jsem se věnovala správné výslovnosti, proto zde budou chyby zmíněny stručněji.

3.2.1 Spojení vokálů

Pro výslovnost dvou sousedních vokálů (uvnitř slova nebo na hranici slov) je zejména důležitá znalost užívání rázu (viz Podkapitola 2.4.1.1). Chybné užití rázu způsobuje nežádoucí splývání slov – př. [gamerice], [vokně], [zevropi], které někdy vede k nesrozumitelnosti projevu – př. [sokna] (srov. Hůrková, 1995, s. 25).

3.2.2 Spojení konsonantů

Při asimilaci znělostní dochází velmi často k chybám ve výslovnosti dvou sousedních konsonantů při spojení s nepárovými hláskami. Za neortoepickou se považuje taková výslovnost, při které před nepárovým konsonantem vyslovíme hlásku zněle – př. [tag málo], [gmamince], [ʔuž ňigdi] apod. (srov. tamtéž, s. 29).

Odchylky často pociťujeme i při výslovnosti vokalizované předložky [se], která bývá chybně vyslovována jako [ze] – př. [ze sestrou], [ze zdravím] (srov. tamtéž, s. 29).

Při asimilaci artikulační by se měl mluvčí téměř vždy snažit vyslovit sousední hlásky tak, aby ani jedna z nich neztrácela svou základní podobu artikulace. Častou výjimkou bývá spojení [t, d] + [s, š] – př. [děckí], ale i zde by se měl profesionální mluvčí snažit vyslovit hlásky zřetelně (srov. tamtéž, s. 33).

K odchylkám řadíme zvláště hyperkorektní výslovnost velárního [ŋ], které bývá nesprávně vysloveno jako [n] alveolární – př. [tenkí] (srov. tamtéž, s. 30).

Za nenormativní se dále považuje splývavá výslovnost sykavek – př. [píšcítí], [bešije] a hlásek artikulačně příbuzných – př. [nedopuste], vypouštění hlásky [j] – př. [deoto], [méno], redukce hlásek na začátku, uprostřed a na konci slov – př. [dití], [šveska], [milos], chybná výslovnost při spojení s nosovkami – př. [manžel], [menčí], [mjesto] (srov. tamtéž, s. 30–36).

Mezi výslovnostní chyby můžeme zařadit i dva jevy, o kterých se ve svém příspěvku zmiňují Radek Skarnitzl a Pavel Machač sledující tzv. parazitní zvuky v řeči mediálních mluvčích. Hovoří o tzv.:

- **preglotalizaci** – jedná se o užití rázu před konsonanty – př. [ʔdobří den]. Následkem takto užitého rázu bývá slyšitelný zvuk před konsonantem, který může působit rušivě (srov. Skarnitzl – Machač, 2012, s. 5).
- **epentetickém šva** – vyskytuje se mezi konsonanty. Tento vokální prvek se objevuje v místě, kde není odůvodněný a působí tak opět rušivě, jelikož tvoří dojem přidané slabiky. Výslovnost s nesprávně užitým epentetickým šva se považuje za hyperkorektní a navíc porušuje přirozenou znělostní asimilaci – př. [pokutə bude] (srov. tamtéž, s. 6).

3.3 Chyby v suprasegmentálních jevech

Stejně jako v předchozí kapitole zde budu věnovat pozornost chybám ve frázování, intonaci a mluvním tempu.

- **Frázování** – souvisí těsně s významovou výstavbou věty, je tedy důležité pro správné porozumění. Chybné frázování může posluchači znesnadnit vnímání projevu a vede k vytváření tzv. falešných dvojic – př. „Vyslechli jste Písně o mrtvých / dětech Gustava Mahlera.“ (srov. Hůrková, 1995, s. 42). K frázování se vyjadřuje také Lotko, který uvádí různé typy pauz jako prostředek segmentace promluv. Pro něj je velmi důležitá tzv. logická pauza, která při nesprávném užití způsobuje mnohoznačnost výpovědi a tedy i její nesrozumitelnost – př. „Předsednictvo projednalo nepečlivě připravenou zprávu.“ Mluvčí užitím pauzy rozhoduje o tom, zda bylo nepečlivé předsednictvo nebo autor připravené zprávy (srov. Lotko, 2009, s. 65).
- **Intonace** – má mnoho variant, které se považují za normativní. Mezi nenormativní odchylky od správného užívání intonace můžeme počítat nesprávnou intonaci ve **zjišťovacích otázkách**, ve kterých bývá nejvyšší tón na přízvučné slabice, a pak jeho výška klesá – př.

„Byla tu teta?“   „Zavolá později?“
— — —   — — —
—   — — —

– a v **oznamovacích větách**, ve kterých se objevuje chybný intonační průběh, který je místo klesavého stoupavý – př.

„Vrátili se včera.“   „Přišli k večeru.“
—   — — —
—   —

Hůrková upozorňuje, že k chybným kadencím se může přidávat i nesprávné dloužení vokálů poslední slabiky – př. [fčera] (srov. Hůrková, 1995, s. 46).

Lotko dodává, že nedostatečně výrazná intonace může snížit sdělnost projevu a také vede k monotónnosti přednesu, která posluchače unavuje (srov. Lotko, 2009, s. 64).

- **Mluvní tempo** - podle Lotka by mluvčí neměl hovořit příliš rychle, ani příliš pomalu. Příliš rychlé tempo může narušit srozumitelnost projevu a naopak pomalé tempo unavuje posluchače (srov. Lotko, 2009, s. 69).

II PRAKTICKÁ ČÁST

1 ZAMĚŘENÍ PRÁCE

Tato práce se zabývá mluvními vzory v televizním zpravodajství a je pokračováním a rozšířením mé práce bakalářské. Zaměřuje se tedy opět na analýzu mluveného projevu hlavních moderátorů večerních televizních novin soukromých stanic TV Prima a TV Nova a veřejnoprávní stanice ČT 1. Mým hlavním úkolem je sledovat fonetické jevy na pozadí ortoepické normy a vyhodnotit, zda tito moderátoři ortoepickou normu dodržují.

Podobným analýzám věnovali pozornost lingvisté již v letech 1999 a 2003 (srov. Janíková, 2001, s. 178; Janoušková – Veroňková, 2008, s. 53). Stejnému tématu jsem se věnovala v práci bakalářské v roce 2011 a snažila jsem se porovnat své analýzy s výsledky již zmíněných předchozích analýz. Zkoumala jsem výslovnost jednotlivých hlásek – vokálů i konsonantů, znělostní a artikulační asimilaci a ze suprasegmentálních jevů jsem se zaměřila na intonaci, mluvní tempo a členění výpovědí. Kromě toho jsem analyzovala i řečové vady, což úzce souvisí s výslovností jednotlivých hlásek, dále spisovnost a přerěknutí (srov. Kopečková, 2011, s. 37).

Pozorování moderátorů v této práci bude vycházet z analýzy mé práce bakalářské, ale již vynechám spisovnost a přerěknutí. Moderátoři mají k dispozici text, proto docházelo jen velmi ojediněle k chybám a na výsledky analýzy neměly zmíněné pozorované jevy vliv. Naopak se více zaměřím na výslovnost jednotlivých vokálů.

V předkládané práci se budu hlavně snažit rozšířit materiál mé práce minulé a podat detailnější analýzu. V bakalářské práci jsem si vybrala vždy pouze dvojici moderátorů vybraných televizních stanic. Nyní bych chtěla porovnat všechny hlavní moderátory a opět srovnat současné výsledky s výsledky sond z let 1999, 2003 a 2011. V závěru se pokusím odpovědět na pět otázek, které jsem si položila v úvodu práce.

1.1 Analýzy 1999, 2003 a 2011

Jak bylo zmíněno výše, jedním z mých cílů je srovnat současnou analýzu s výsledky z let 1999 a 2003 publikovaných v časopise *Čeština doma a ve světě* (srov. Janíková, 2001, s. 178; Janoušková – Veroňková, 2008, s. 53) a s bakalářskou prací z roku 2011 (srov. Kopečková, 2011, s. 37).

Předchozími analýzami (1999 a 2003) jsem se podrobněji zabývala již v práci bakalářské, proto zde zmíním pouze základní poznatky a výsledky, které jsou zásadní pro tuto práci (srov. Kopečková, 2011, s. 33). Konkrétnější komentáře budou zmíněny až při samotné analýze.

1.1.1 Analýzy 1999 a 2003

Tyto dvě analýzy byly založeny na poslechových textech, kterých se účastnili odborníci i studenti. Poslechový test byl v roce 2003 rozdělen na dvě části. Posluchači jednotlivé moderátory (Prima, Nova, ČT 1) bodovali a na základě jejich hodnocení byly sestaveny tabulky podávající obraz o kvalitě mluvy jednotlivých mluvčích a televizních stanic. V roce 1999 byla sestavena i tabulka znázorňující pořadí moderátorských dvojic. Stejně jako v práci bakalářské zde uvedu výsledkové tabulky a jména těch moderátorů, kteří se objeví i v mé vlastní analýze.

Tab. 1 (1999)

Pořadí	Jméno	Stanice
1	Martina Kociánová	Prima
2	Marcela Augustová	ČT 1
⋮		
8	Karel Voříšek	Nova
9	Reynolds Koranteng	Nova
⋮		
12	Lucie Borhyová	Nova

Tab. 2 (1999)

Pořadí	Dvojice	Stanice
1	Martina Kociánová	Prima
:		
4	Marcela Augustová - Jiří Janeček	ČT 1
:		
6	Nicol Lenertová - Karel Voříšek	Nova
7	Reynolds Koranteng - Lucie Borhyová	Nova

Tab. 3 (2003)

Pořadí	Jméno	Stanice
1	Marcela Augustová	ČT 1
:		
7	Roman Pistorius	ČT 1
:		
12	Reynolds Koranteng	Nova
:		
14	Karel Voříšek	Nova
15	Lucie Borhyová	Nova

Tab. 4 (2003)

Pořadí	Stanice
1	ČT 1
2	Prima
3	Nova

Při rozboru jednotlivých jevů byly analýzy zaměřeny na výslovnost jednotlivých vokálů (krácení, dloužení, otevřenost) i konsonantů (oslabování znělosti, vady řeči, souhláskové skupiny). V roce 2003 se lingvisté zaměřili také na znělostní a artikulační asimilace a další změny

hlásek v proudu řeči. V rovině suprasegmentální se posluchači zaměřili na intonaci, tempo řeči, přízvuk, členění výpovědi a důraz.

Jednotlivé jevy byly komentovány a byli u nich uváděni moderátoři, kteří v těchto jevech chybují. V analýze z roku 1999 nebyly jevy demonstrovány na konkrétních příkladech. Úplné transkripce ale bylo možno najít v příloze (srov. Janíková, 2001, s. 178). V roce 2003 již byly chyby moderátorů uváděny spolu s konkrétními příklady (srov. Janoušková - Veroňková, 2008, s. 53), avšak tam byli uváděni pouze moderátoři ČT.

V roce 1999 byla moderátorům vytýkána nekorektní výslovnost vokálů, zejména u Borhyové, Korantenga a Voříška (krácení krátkých i dlouhých vokálů, otevřená výslovnost vokálů). Krácení dlouhých vokálů bylo zdůrazněno i u Augustové.

V oblasti konsonantů docházelo ke zjednodušování souhláskových skupin (Borhyová) a byly zřejmé vady řeči (Koranteng).

U suprasegmentálních jevů bylo zdůrazňováno u Borhyové a Korantenga přílišné „kouskování“ výpovědí, které pak ztrácely svou plynulost. Borhyová navíc špatně pracovala s intonací. Voříškovi bylo vytýkáno rychlé tempo, které v průběhu zpomaloval před zdůrazněnou částí, a také hlasité nádechy.

V roce 2003 byli uváděni v doložených příkladech pouze moderátoři ČT, jak bylo zmíněno výše. Augustové bylo opět vytýkáno krácení dlouhých vokálů, dále oslabování konsonantů a souhláskových skupin a v rovině suprasegmentální přílišné oddělování jednotlivých slov. Konkrétněji je vše uvedeno v práci bakalářské (srov. Kopečková, 2011, s. 34).

1.1.2 Analýza 2011

Analýza z roku 2011 se zaměřovala na stejné jevy, jako předchozí dvě analýzy, tedy na výslovnost jednotlivých hlásek (vokály, konsonanty, vady řeči), hlásková spojení a znělostní a artikulační asimilaci. V rovině

suprasegmentální byly zkoumány následující jevy: intonace, mluvní tempo, členění výpovědi. Dále byla věnována pozornost přerěknutí a spisovnosti.

Moderátory jsem hodnotila sama. Zvolila jsem formu tabulek, v nichž jsem hodnotila jednotlivé jevy u každého moderátora zvlášť. Stanovila jsem si škálu od 1 do 5 (kde 5 byl nejlepší výsledek a naopak). Každý jev byl tedy číselně ohodnocen, a poté okomentován spolu s několika konkrétními případy. Pozorované jevy byly také doplněny o komentář, který uváděl hodnocení předchozích sond a srovnání s vlastní analýzou.

Po rozboru jednotlivých jevů jsem sečetla body u každého moderátora dohromady a na základně výsledků sestavila tabulky, které uváděly hodnocení jednotlivých mluvčích i televizních stanic.

Tab. 5 (2011)

Moderátor	Bodové hodnocení
Marcela Augustová	55
Roman Fojta	55
Sandra Parmová	53
Reynolds Koranteng	47
Lucie Borhyová	46
Roman Pistorius	43

Tab. 6 (2011)

Televizní stanice	Bodové hodnocení
TV Prima	108
ČT 1	98
TV Nova	93

Z tabulek vyplývá, že nejlepšími moderátory byli mluvčí TV Prima. Naopak TV Nova skončila poslední. Výsledek byl ale ovlivněn velmi špatnými výsledky moderátora Romana Pistoria, který byl nejhorším mluvčím. Vytýkány mu byly téměř všechny jevy stejně jako v analýze z roku 2003 a jeho projev se dokonce ještě zhoršil. Moderátoři Novy ve svém mluveném projevu nepokročili a znovu byli hodnoceni jako horší mluvčí. U čtyř moderátorů byl patrný vliv pobytu v Čechách, který se projevil zvláště při otevřenější výslovnosti vokálů.

Za řečové vzory bylo možné pokládat pouze Romana Fojtu, jehož výsledky byly ve všech jevech stabilní, a také Marcelu Augustovou. Ta však několikrát užívala nespisovné výrazy, což může být výsledek snahy ČT přiblížit se divákovi (srov. Bartošek, 2008, s. 15).

V závěru práce uvádím, že funkci řečového vzoru plní pouze Roman Fojta, což vnímám jako negativní výsledek (srov. Kopečková, 2011, s. 61).

1.2 Materiál k analýze

Základním materiálem k mé současné analýze byly videozáznamy televizních novin, které jsou k dispozici v archivech televizních stanic TV Prima, TV Nova a ČT. Záznamy byly pro poslech dostatečně kvalitní. Neměla jsem problémy s porozuměním a nežádoucí šumy se téměř nevyskytovaly.

Ze záznamů jsem vybrala a použila pouze pasáže, ve kterých hovoří hlavní moderátoři. Tyto pasáže jsem foneticky přepsala (všechny fonetické transkripce jsou součástí příloh). Jelikož v mnoha případech uvádí televizní noviny pouze jeden moderátor (kromě Primy), transkribovala jsem pro přehlednost mluvený projev každého moderátora zvlášť. Délka celého transkribovaného projevu jednoho moderátora se pohybovala kolem tří minut.

Dalším materiálem pro analýzu byla data zobrazující vokalické trojúhelníky jednotlivých mluvčích (metoda je zmíněna v Podkapitole 1.4.1.1).

K vlastní analýze jsem použila ještě doplňkový srovnávací materiál v podobě poslechového testu, který jsem sestavila z jednotlivých částí mluveného projevu moderátorů. Tento test byl hodnocen čtyřiceti šesti studenty české filologie na Katedře bohemistiky Univerzity Palackého v Olomouci. Studenti dostali k dispozici již zmíněný poslechový test a dotazník, do kterého měli zaznamenat svá hodnocení jednotlivých moderátorů (dotazník je součástí příloh). Moderátoři byli v dotazníku seřazeni různě a nebyla v něm uvedena jejich jména. Při poslechu měli studenti každého moderátora ohodnotit na bodovací škále (podrobněji v samotné analýze), a poté měli možnost přidat komentář k jejich hodnocení.

Výsledky vyhodnocených dotazníků budou uvedeny v závěrečné samostatné kapitole a budou srovnány s mou vlastní detailní analýzou.

1.3 Moderátoři

V práci budu analyzovat třináct moderátorů hlavního televizního zpravodajství televizních stanic TV Prima (4), TV Nova (5) a ČT 1 (4). Každého moderátora budu analyzovat zvlášť a na základě výsledků budu moci zhodnotit i úroveň jednotlivých stanic. U moderátorů, kteří se objevili v analýzách z let 1999, 2003 a 2011, zmíním, jak se jejich projev v průběhu let měnil.

Podobně jako v práci bakalářské jsem se snažila moderátory formou emailů kontaktovat, abych měla k dispozici údaje o jejich místech pobytu a vzdělání. Ty mohou mít totiž vliv na jejich celkový mluvený projev. Bohužel se mi tyto informace nepodařilo získat, s výjimkou Marcely Augustové a Jakuba Železného. V následujících podkapitolách tedy u ostatních mluvčích uvádím pouze informace dostupné z internetových zdrojů.

1.3.1 TV Prima

Klára Doležalová¹ - po maturitě na Gymnáziu Jana Nerudy studovala a absolvovala Vyšší odbornou školu herectví.

Karel Voříšek² - vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Kromě práce moderátora se Voříšek věnuje i práci lektora a konzultanta v oblasti vystupování a rétoriky³.

Tomáš Hauptvogel⁴ - má vystudovanou Fakultu tělesné výchovy a sportu. V médiích se objevil jako reportér a později moderátor pořadu Víkend na TV Nova.

Terezie Kašparovská⁵ - studovala na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

1.3.2 TV Nova

Lucie Borhyová⁶ - pochází z Prahy, vystudovala zde Vyšší odbornou školu publicistiky a již během studií začala pracovat jako moderátorka.

Reynolds Koranteng⁷ - žil převážně v Praze. V televizi se nejdříve objevil jako moderátor počasí.

Markéta Fialová⁸ - je absolventkou oboru Masová komunikace Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, kde také žije. Před moderováním pracovala jako novinářka pro deník Mladá Fronta.

Renáta Czadernová⁹ - pochází z Frýdku-Místku, studovala gymnázium v Ostravě a poté vystudovala Fakultu humanitních studií Univerzity Karlovy. Během studií pracovala v týdeníku Ostrava. Asi od roku 2007 působí jako moderátorka.

Petr Suchoň - nezjistila jsem žádné informace podstatné pro tuto práci.

---

¹ <http://www.iprima.cz/prima-lidi/klara-dolezalova>

² <http://www.iprima.cz/prima-lidi/karel-vorisek>

³ <http://www.karelvorisek.cz/lektor.html>

⁴ <http://zivotopis.osobnosti.cz/tomas-hauptvogel.php>

⁵ <http://www.iprima.cz/prima-lidi/terezie-kasparovska>

⁶ <http://www.lucie-borhyova.xf.cz/?page=zivotopis>

⁷ <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/reynolds-koranteng.html>

⁸ <http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/marketa-fialova.html>

⁹ <http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/renata-czadernova.html>

1.3.3 ČT 1

Marcela Augustová - žila v severních Čechách, odkud později odešla studovat na Fakultu žurnalistiky Univerzity Karlovy v Praze, kde strávila deset let. V současné době žije opět v severních Čechách.

Jakub Železný - pochází z Prahy, kde žije dodnes. Po dokončení studia na Gymnáziu na Zatlance (se zaměřením na živé jazyky a ekonomiku) začal studovat bakalářský program oboru Žurnalistika na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Ve studiu magisterském (obor Masová média) pokračoval v Praze na Karlově Univerzitě. V současné době ještě studuje doktorský program oboru České dějiny na Filozofické fakultě Univerzity Palackého.

Aneta Savarová¹⁰ - vystudovala bakalářský obor Žurnalistika na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Zde pokračovala i ve studiu magisterském, ale změnila obor na Mediální a komunikační studia. Původem pochází z Uherského Hradiště.

Daniela Písařovicová¹¹ - vystudovala Vysokou školu ekonomickou v Praze.

1.4 Vlastní postup při analýze

V práci jsem zvolila tabulkový systém hodnocení, ve kterém jsem si stanovila hodnotící škálu -1, 0, +1. Každý jev jsem pozorovala a hodnotila u jednotlivých moderátorů zvlášť (zkoumané jevy viz v podkapitole 1.4.1). Při hodnocení jsem postupovala takto:

-1 - špatný mluvčí, který ve sledovaném jevu často chybuje.

0 - neutrální mluvčí, v pozorovaném jevu chybuje ojediněle

+1 - dobrý mluvčí, chyby v daném jevu se u něj nevyskytují.

Pro přesnější výsledky jsem užívala také šipky, které posunují (zhoršují/zlepšují) hodnocení (př. Koranteng 0 →).

---

¹⁰<http://www.ceskatelevize.cz/lide/aneta-savarova/>

¹¹<http://www.ceskatelevize.cz/lide/daniela-pisarovicova/>

Každá tabulka byla patřičně okomentována a doplněna příklady, které poukazují na chyby mluvčích. Tyto chyby jsou vždy barevně vyznačeny. Veškeré výsledky dílčích jevů a přehled příkladů jsou součástí příloh.

Výsledky jsem také srovnala se sondami z let 1999 (srov. Janíková, 2001, s. 178), 2003 (srov. Janoušková – Veroňková, 2008, s. 53.) a 2011 (srov. Kopečková, 2011, s. 44.).

Po hodnocení jednotlivých jevů jsem výsledky tabulek sečetla a vytvořila dvě závěrečné tabulky. První z nich uvádí výsledné pořadí moderátorů od nejlepšího k nejhoršímu. Ve druhé tabulce jsem seřadila stejným způsobem televizní stanice na základě výsledků jednotlivých mluvčích. Tabulky jsou rovněž okomentovány a srovnány s výsledky minulých sond.

1.4.1 Zkoumané jevy

Při zkoumání jednotlivých jevů jsem pracovala zejména s fonetickými transkripcemi a zvukovými záznamy.

1.4.1.1 Segmentální rovina

Realizaci **vokálů** jsem zkoumala převážně z hlediska jejich příliš otevřené nebo naopak zavřené výslovnosti. K hodnocení tohoto jevu jsem v projevu každého moderátora vybrala patnáct exemplářů konkrétního vokálu (a, e, i, o, u) a pomocí programu Praat jsem změřila formanty F1 a F2 každého zvoleného vzorku. Výsledné hodnoty jsem zpracovala do grafů, které zobrazují vokalický trojúhelník každého moderátora. Z jednotlivých údajů jsem spočítala průměrné formantové hodnoty vokálů a srovnala je s tabulkou průměrných hodnot F1 a F2, které uvádí Zdena Palková (srov. Palková, 1994, s. 172). Vokály jsem se snažila vybírat na jednu stranu náhodně, tedy z téměř každého vstupu bylo vybráno všech pět vokálů, aby byl výsledek objektivní. Zároveň jsem vybírala vokály tak, aby nesousedily stále se stejnými konsonanty, aby se

objevovaly na začátku i na konci slov a aby byly v analýze zahrnuty jak vokály dlouhé, tak i krátké.

V hodnocení výslovnosti vokálů jsem se dále zaměřila na krácení a dlužení vokálů a na užívání rázu. V obou případech jsem sčítala chyby a poté moderátory na základě počtu chyb hodnotila.

Konsonanty byly sledovány jak z hlediska výslovnosti jednotlivých hlásek, tak z hlediska spojování hlásek. S problematikou realizací jednotlivých hlásek souvisí řečové vady, které jsou součástí analýzy konsonantů. Dále jsem pozorovala znělostní asimilaci před jedinečnými hláskami [m], [n], [ň], [l], [r], [j] a hláskou [v]. Posledním sledovaným jevem bylo zjednodušování souhláskových skupin (artikulační asimilace) a vypouštění vokálů na začátku, uprostřed nebo na konci slov. Zde jsem opět zvolila metodu sčítání chyb a následného hodnocení.

1.4.1.2 Suprasegmentální rovina

U **intonace** jsem zkoumala správné užívání klesavé a stoupavé kadence úseků koncových a stoupavé kadence úseků nekoncových. Moderátoři často klesají hlasem v místech úseků nekoncových a naopak. Správná intonace souvisí i s frázováním.

Frázováním jsem se zabývala i v práci bakalářské (členění výpovědi). V té jsem upozorovala poněkud častý výskyt frázování na nesprávné dílčí celky.

K hodnocení intonace a frázování jsem u každého moderátora vyhledala všechny případy, kdy špatně intonoval nebo frázoval, poté jsem sečetla počet chyb a na základě údajů jsem mluvčí hodnotila.

Mluvní tempo jsem zkoumala na základě vypočítaného počtu slabik za sekundu. Hodnoty jednotlivých mluvčích jsem pak srovnala s údaji Zdeny Palkové, která stanovila průměrnou hodnotu mluvního tempa, a Jaroslava Bratoška, který stanovil maximální hodnotu mluvního tempa (viz teoretická část, Podkapitola 2.5.3).

1.5 Fonetická transkripce

Jelikož výsledky mé analýzy vycházejí především z transkribovaných textů, budu v krátkosti hovořit o samotné fonetické transkripci a níže uvedu speciální značky, které jsem v transkribovaných textech užila.

Fonetická transkripce se používá pro přesný záznam zvukové řeči a ruší tak pravopisnou konvenci, jelikož k záznamu je užit princip 1 : 1, tedy jeden grafém odpovídá jednomu fonému. Transkripčních systémů je mnoho, proto byla založena Mezinárodní fonetická asociace (IPA), která za pomoci latinky vytvořila mezinárodně standardizovaný alfabetský systém přepisu (srov. Krčmová, 2007, s. 20).

V češtině se používá zjednodušený systém značek, se kterým jsem pracovala i v této práci. V následujících seznamech jsou zmíněny všechny speciální znaky, které se v mých vlastních transkripcích objevují. Pro transkripci jsem použila font Doulos SIL.

- **Vokály**

Pro kvantitu vokálů jsem užívala běžné grafémy s diakritickou čárkou.

[:] – dloužení krátkého/dlouhého vokálu

[+] – redukce a vypouštění vokálu

[ou̯] – diftong v tautosylabickém postavení

[i] – pro psanou podobu vokálu [i] měkkého i tvrdého

- **Konsonanty**

Některé hlásky byly zapsány běžnými grafémy, ale neshodovaly se s pravopisem, např. [ňského]. Také jsem zaznamenala výslovnost [d̥, t̥, ň], např. [lod̥i].

[+] – redukce a vypouštění konsonantu
[x] – pro konsonant ch
[z] – hláskové spojení dz, případně výslovnost [c] před znělým konsonantem
[ž] – výslovnost dž
[l̥] – slabikotvorné l
[r̥] – slabikotvorné r
[m̥, n̥] – slabikotvorné m, n – bylo spíše ojedinělé
[ř̥] – neznělé [ř]
[ŋ] – velární n
[ʔ] – ráz neboli tvrdý hlasový počátek
[ɣ] – znělé ch

- **Suprasegmentální jevy**

[↓] – kadence
[→] – polokadence
[↑] – antikadence
[/] – krátká pauza, většinou fyziologická, pouze pro nádech
[//] – delší pauza, délky jednoho až dvou slov, téměř se nevyskytovala
[///] – dlouhá pauza, užitá pro ukončení promluvy

- **Ostatní značky**

[_] – splývání dvou stejných hlásek na vnějším předělu
[---] – nesrozumitelné slovo

2 ANALÝZA

Analýzy jednotlivých jevů jsou prováděny formou tabulek. Moderátoři jsou seřazeni abecedně a je vždy uvedeno jejich příjmení (pouze zkratky) spolu s televizní stanicí, ve které působí. Zkratky, které jsem užívala, jsou uvedeny v následujícím přehledu:

Aug - Marcela Augustová

Borh - Lucie Borhyová

Czad - Renáta Czadernová

Dol - Klára Doležalová

Fial - Markéta Fialová

Haup - Tomáš Hauptvogel

Kasp - Terezie Kašparovská

Kor - Reynolds Koranteng

Pis - Daniela Písařovicová

Sav - Aneta Savarová

Such - Petr Suchoň

Vor - Karel Voříšek

Zel - Jakub Železný

2.1 Výslovnost vokálů

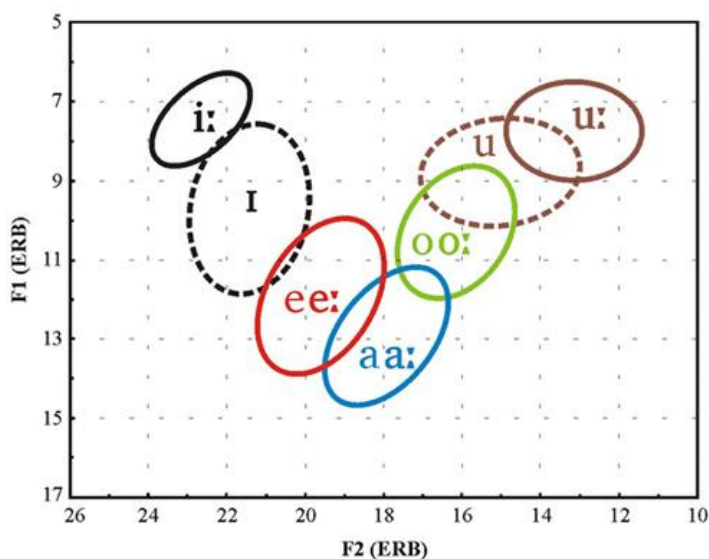
Níže uvádím referenční hodnoty formantů F1 a F2 pro jednotlivé vokály. Formanty se u každého mluvčího liší, proto lingvisté hodnoty uvádějí různě. V jejich tabulkách najdeme konkrétní hodnoty, resp. frekvenční rozsah, v jehož rámci by se měl mluvčí při výslovnosti vokálů pohybovat. Zpravidla bývají uváděny formanty F1 a F2, někdy bývá zmíněn i formant F3. Na základě takových údajů vytvořila tabulku s hodnotami formantů např. i Zdena Palková. Ta vycházela z několika zdrojů (B. Hála - 1962, M. Romportl - 1963, Mluvnice češtiny 1 - 1986) a stanovila průměrná pásma formantů (srov. Palková, 1994, s. 174).

Tab. 7

FORMANT	F1	F2
HLÁSKA	pásmo	pásmo
i, í	300 - 500	2000 - 2800
e, é	480 - 700	1560 - 2100
a, á	700 - 1100	1100 - 1500
o, ó	500 - 700	850 - 1200
u, ú	300 - 500	600 - 1000

Nejnovější hodnoty uvádí Fonetický ústav Filozofické fakulty Karlovy Univerzity¹². Tyto hodnoty byly stanoveny na základě výzkumu z roku 2012. Tabulky však obsahovaly spíše konkrétní průměrné hodnoty formantů, proto jsem je ke srovnání nepoužila. Při hodnocení vokálů jsem vycházela z údajů Zdeny Palkové. Zajímavý je však vokalický trojúhelník, který poukazuje na kvalitativní rozdíl, který se vyskytuje pouze u vysokých vokálů [i], [í] a [u], [ú] (viz níže).

Obr. 1

¹² <http://fu.ff.cuni.cz/vyzkum/formanty/>

Níže uvedená tabulka zobrazuje hodnocení výslovnosti vokálů jednotlivých mluvčích.

Tab. 8

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	1
Borh (Nova)	-1
Czad (Nova)	-1
Dol (Prima)	← 1
Fial (Nova)	1
Haup (Prima)	-1 →
Kasp (Prima)	0 →
Kor (Nova)	← 0
Pis (ČT 1)	1
Sav (ČT 1)	← 1
Such (Nova)	-1
Vor (Prima)	←-1
Zel (ČT 1)	0

Nejvyššího hodnocení nedosáhl ani jeden z moderátorů. Hodnota Formantu F2 u vokálu [u] se u všech moderátorů (více či méně) pohybovala nad stanovenými 1000 Hz. Navíc žádný moderátor nespadal přesně všemi vokály do všech frekvenčních rozsahů.

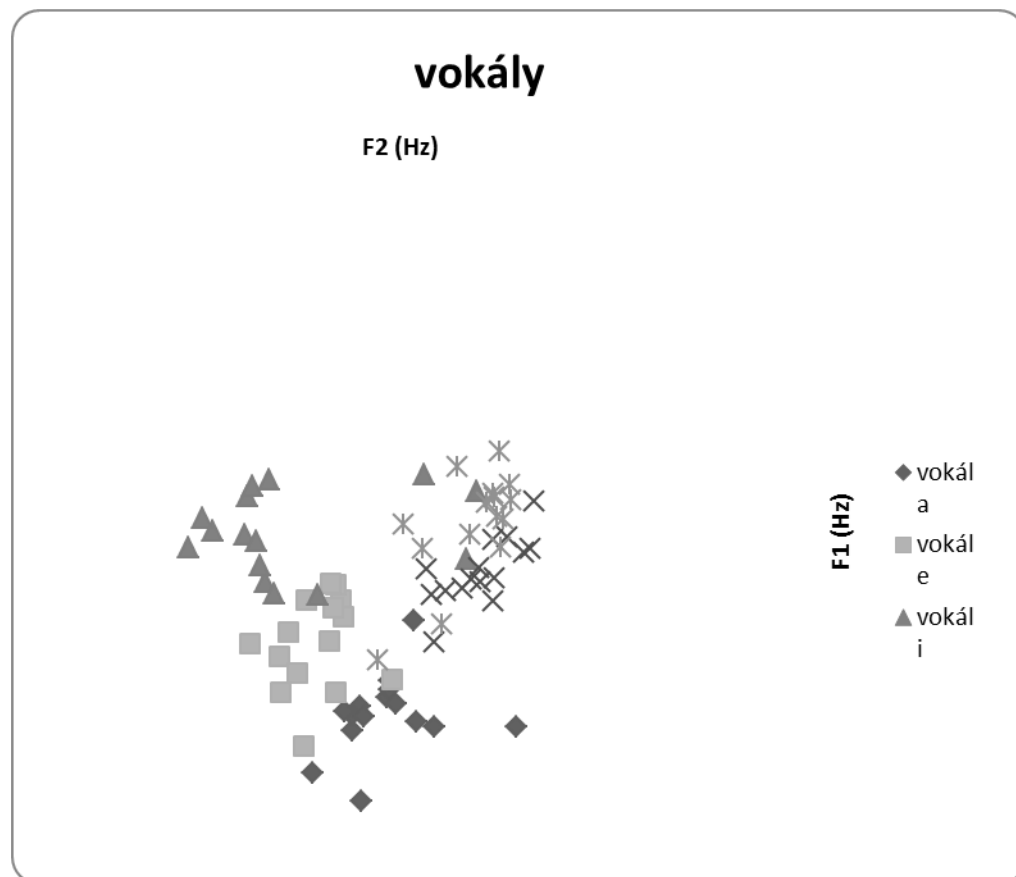
Jak bylo řečeno výše, největší výskyt chybné výslovnosti se nachází u vokálu [u]. Dále většina (osm z třinácti) moderátorů nedosahuje hodnoty formantu F2 vokálu [i] a blíží se spíše k vokálu [e]. Méně často se objevovala vyšší hodnota formantu F2 u vokálu [a], což pak vedlo opět k výslovnosti bližší [e].

Nejlepších výsledků dosahovali moderátoři u výslovnosti vokálu [o].

Tabulka s hodnotami formantů jednotlivých vokálů je součástí příloh. Následující grafy zobrazují vokalické trojúhelníky moderátorů

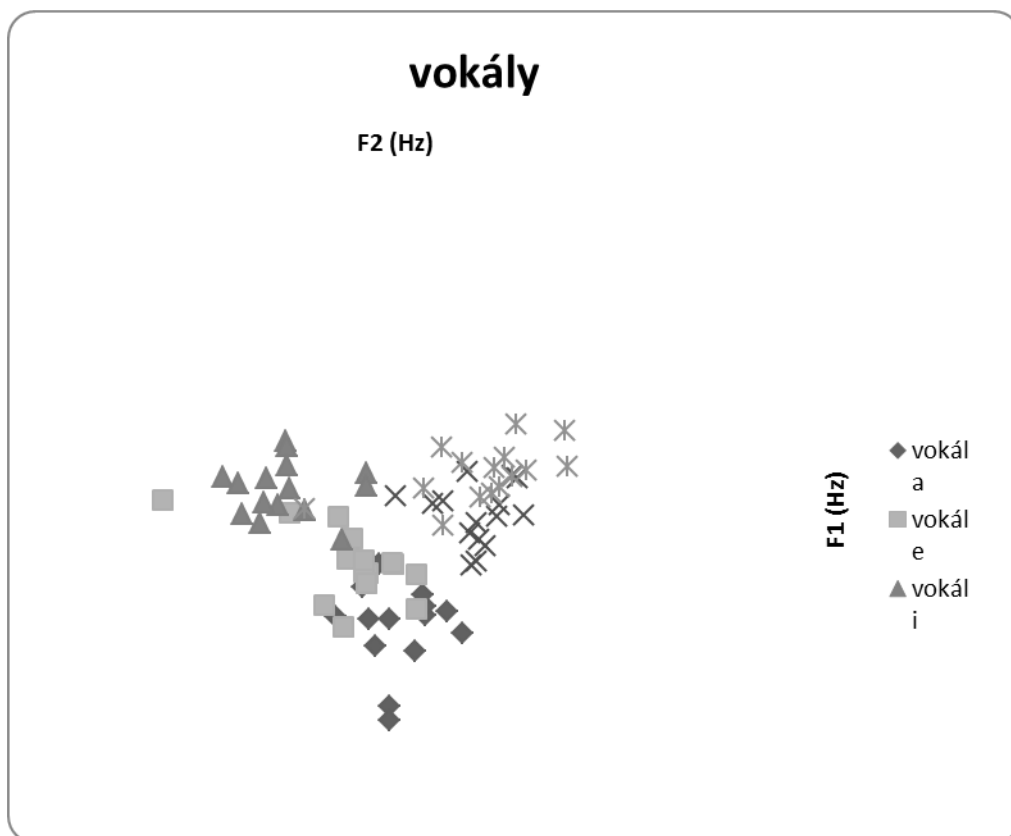
(tvořené na základě získaných hodnot patnácti vokálů) s krátkým komentářem.

Graf 1 (Aug)

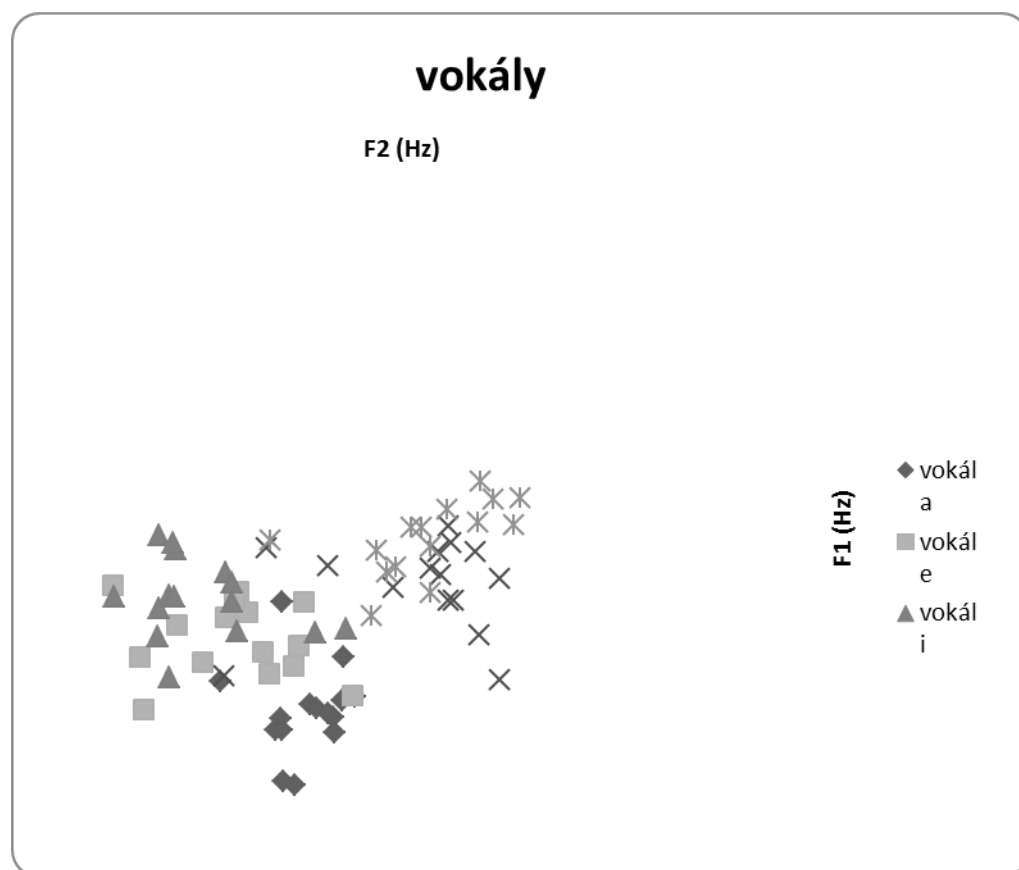
U Augustové se výrazněji prolíná pouze výslovnost [o] a [u], jinak je její vokálický trojúhelník poměrně rovnoměrný.

Graf 2 (Borh)

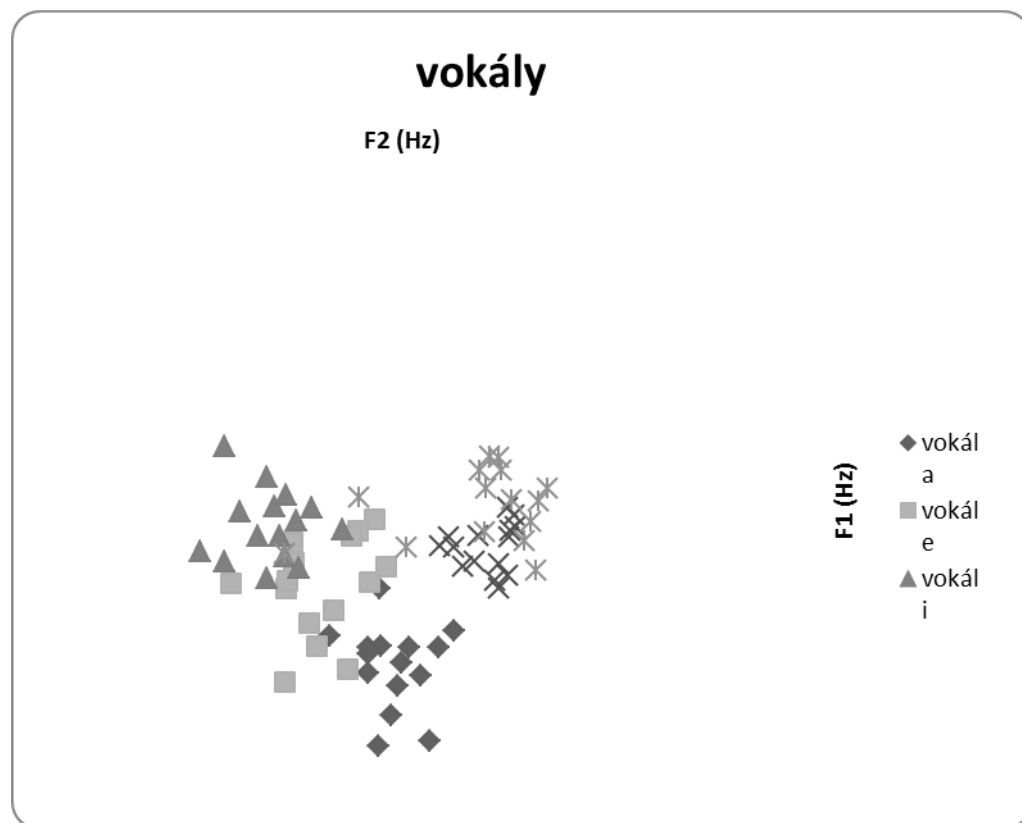
U Borhyové se prolínají nejen formanty vokálů [o] a [u], ale také není příliš rozlišena výslovnost [a] a [e], přičemž se blíží spíše výslovnosti [a]. Oba vokály se viditelně prolínají a to na osách obou formantů. Méně chybná je výslovnost vokálu [i]. Otevřená výslovnost hlásek [e] a [i] je u Borhyové patrná i na poslech.

Graf 3 (Czad)

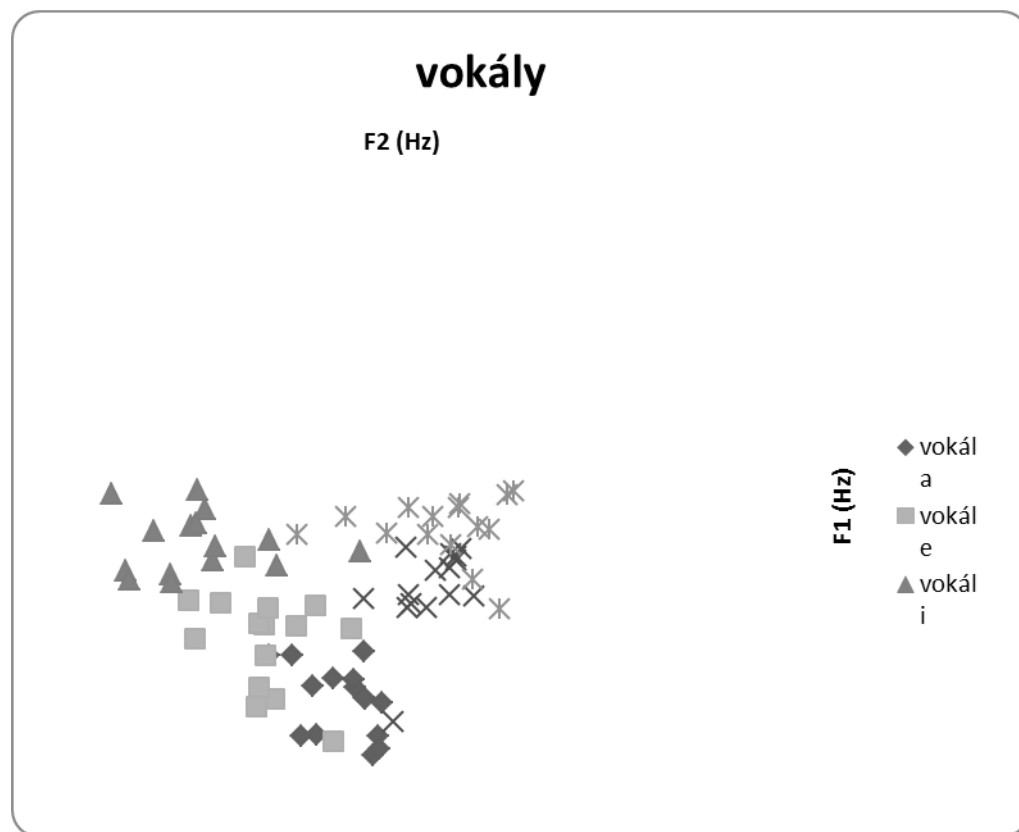
Trojúhelník Czadernové by se dal rozdělit na dva „shluky“. V jednom se jí prolíná výslovnost [i] a [e], což je viditelné na obou osách. Naopak F2 vokálu [a] je zase bližší hodnotám vokálu [e]. Druhý „shluk“ tvoří formanty vokálů [o] a [u], které jsou shromážděny téměř na jednom místě.

Graf 4 (Dol)

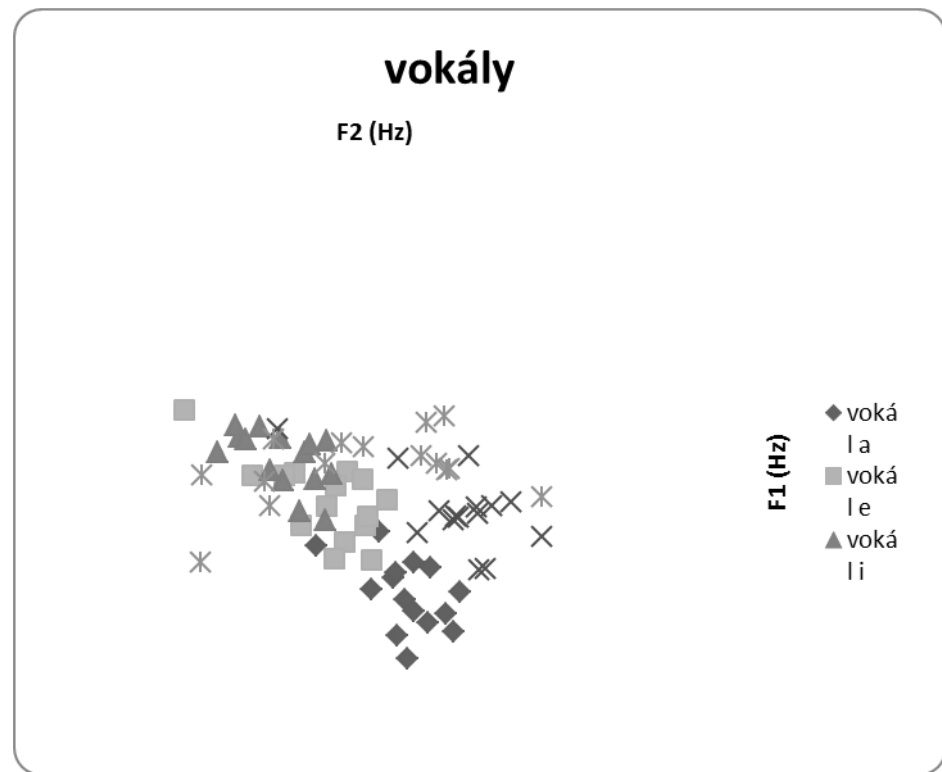
Klára Doležalová jen těsně překračovala některé hodnoty. Stejně jako u všech se i u ní objevuje průnik F2 u vokálů [o] a [u]. O něco horší hodnocení má kvůli výslovnosti [i], která je občas bližší [e]. Jinak stejně jako u Augustové se dá její vokalický trojúhelník považovat za rovnoměrný.

Graf 5 (Fial)

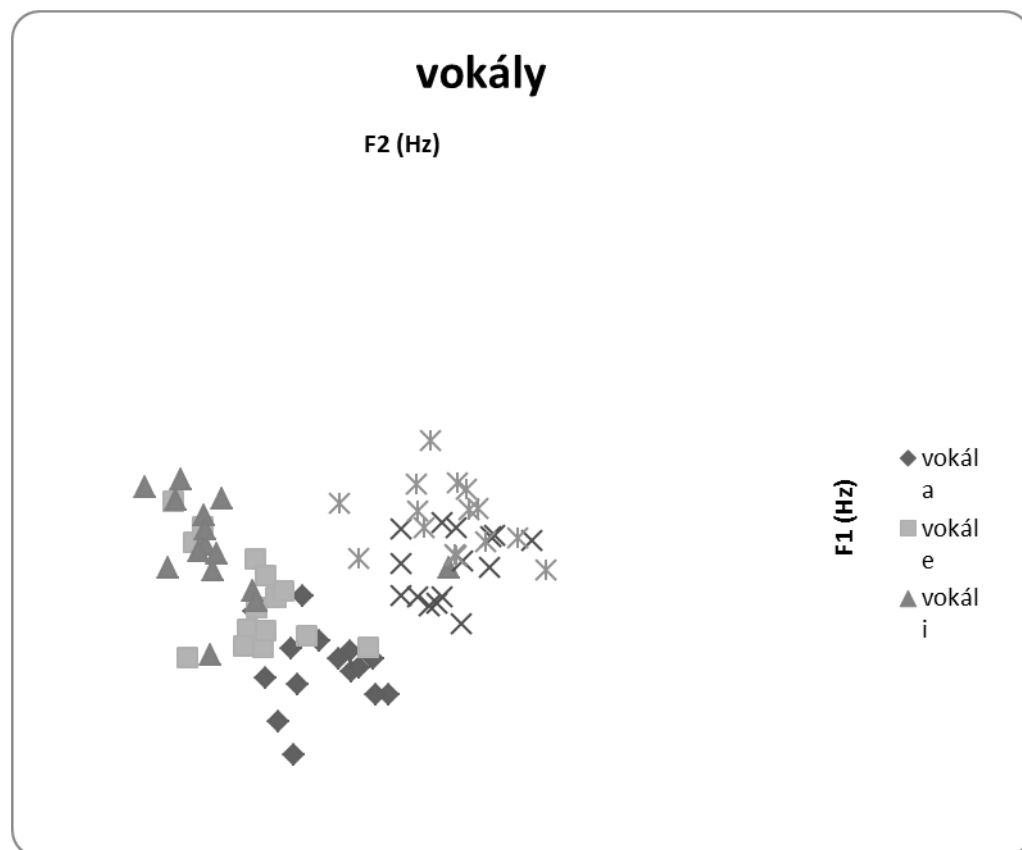
Fialová (podobně jako Augustová a Doležalová) pouze překračuje hodnotu F2 u vokálu [u] a hodnocení její výslovnosti vokálů je velmi dobré.

Graf 6 (Haup)

U Tomáše Hauptvogela je asi nejvýraznější hodnota F2 u vokálu [u], která by mohla znamenat, že ve výslovnosti tohoto vokálu došlo k posunu dopředu, proto se jeho hodnoty blíží k vokálu [i]. Z tohoto důvodu má i nízké hodnocení. Protínají se u něj také hodnoty vokálů [e] a [i].

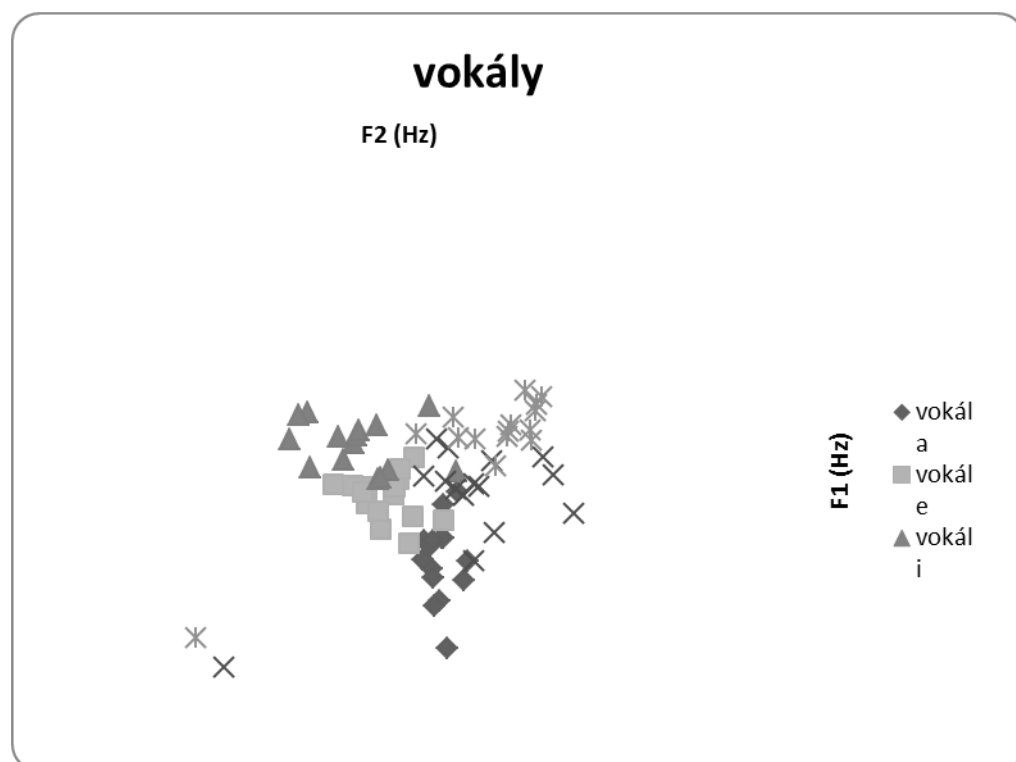
Graf 7 (Kasp)

Kašparovskou jsem ohodnotila lepším průměrem. Kromě chyby ve výslovnosti [u] se formanty hlásek [a] i [i] blížily k výslovnosti vokálu [e].

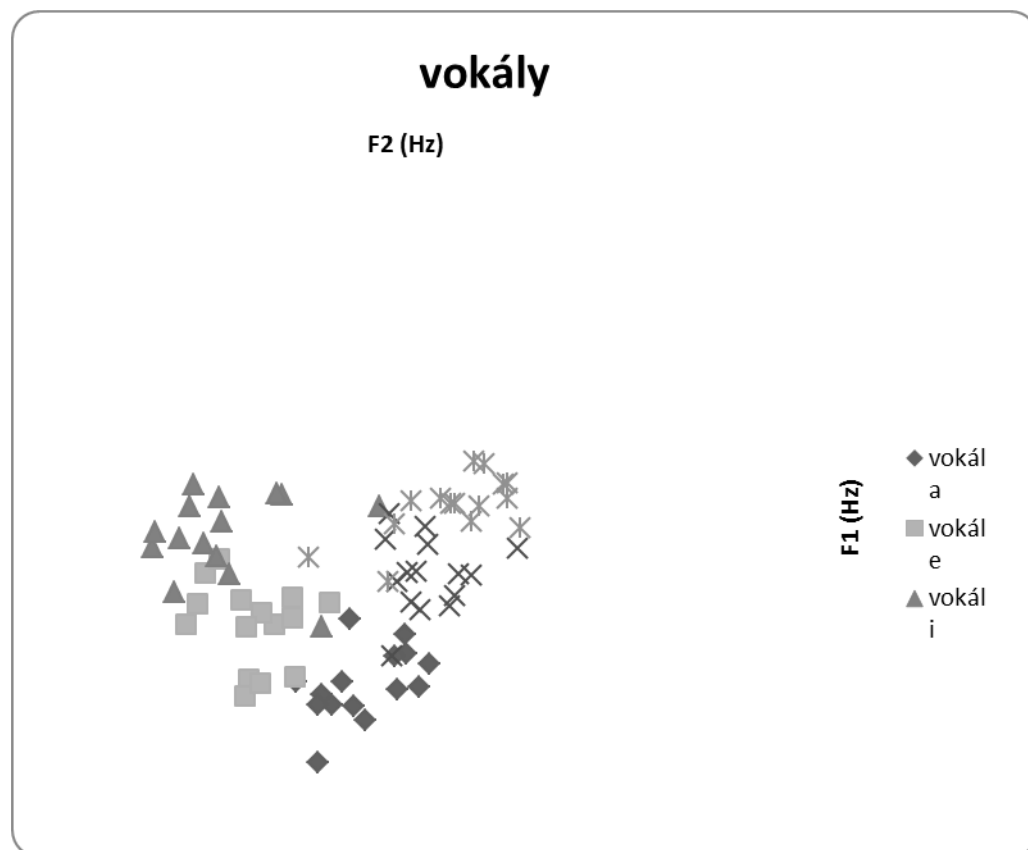

Graf 8 (Kor)

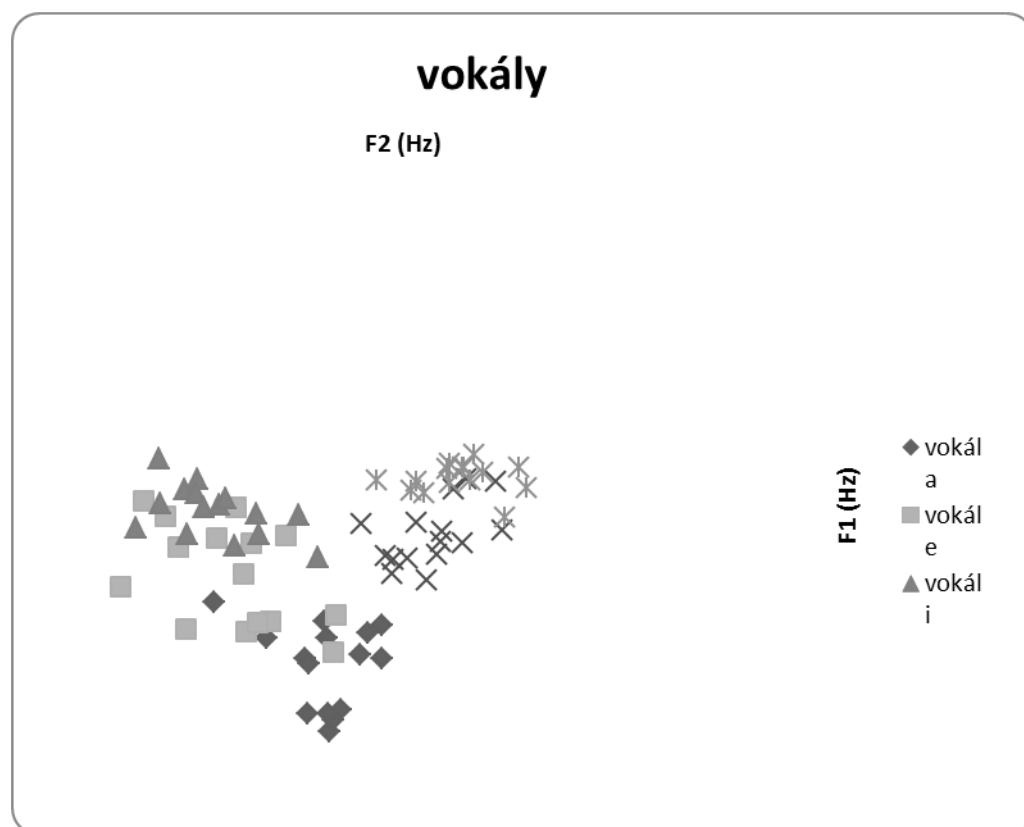
U Korantenga se těsně prolíná výslovnost [a], [e] a [i], přičemž výslovnost se blíží k [e]. Špatná výslovnost se ale u něj projevila i ve výslovnosti [o], která se v hodnotách F2 blížila spíše k [a]. Koranteng je jedním z mála mluvčích, kteří mají s výslovností tohoto vokálu problém.

Graf 9 (Pis)

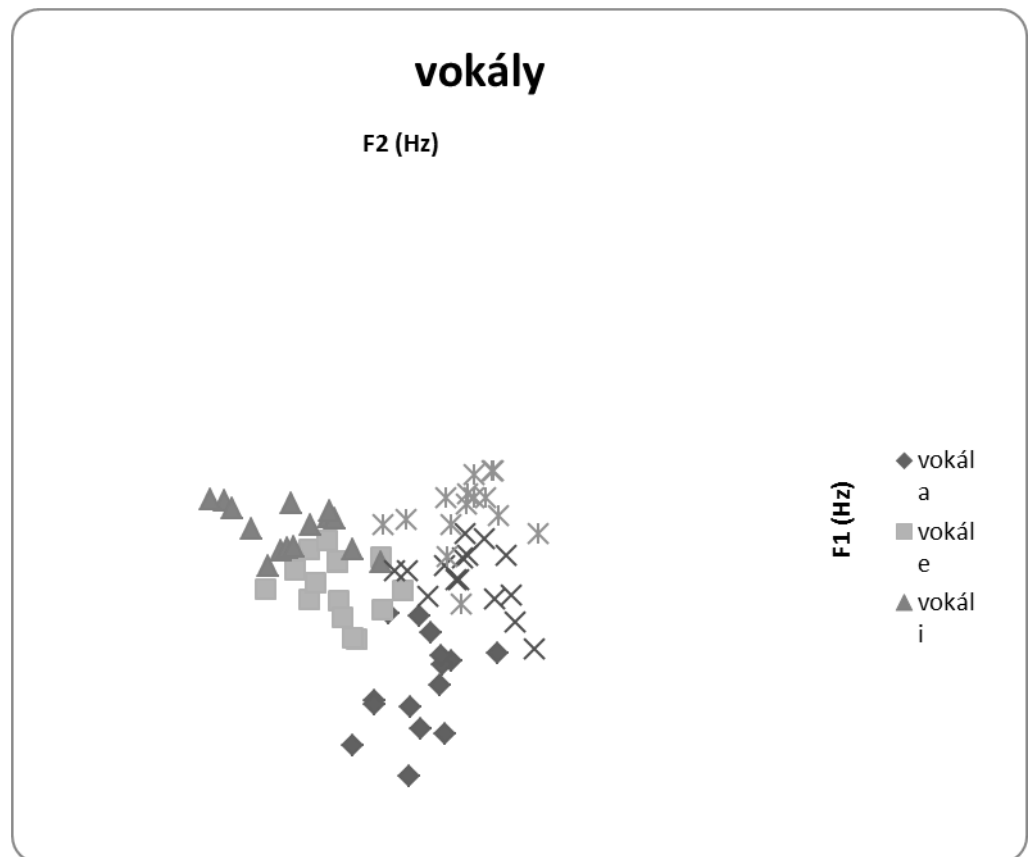
Písařovicová chybovala pouze ve výslovnosti [u]. Vokály jsou v grafu velmi dobře rozmístěny.

Graf 10 (Sav)

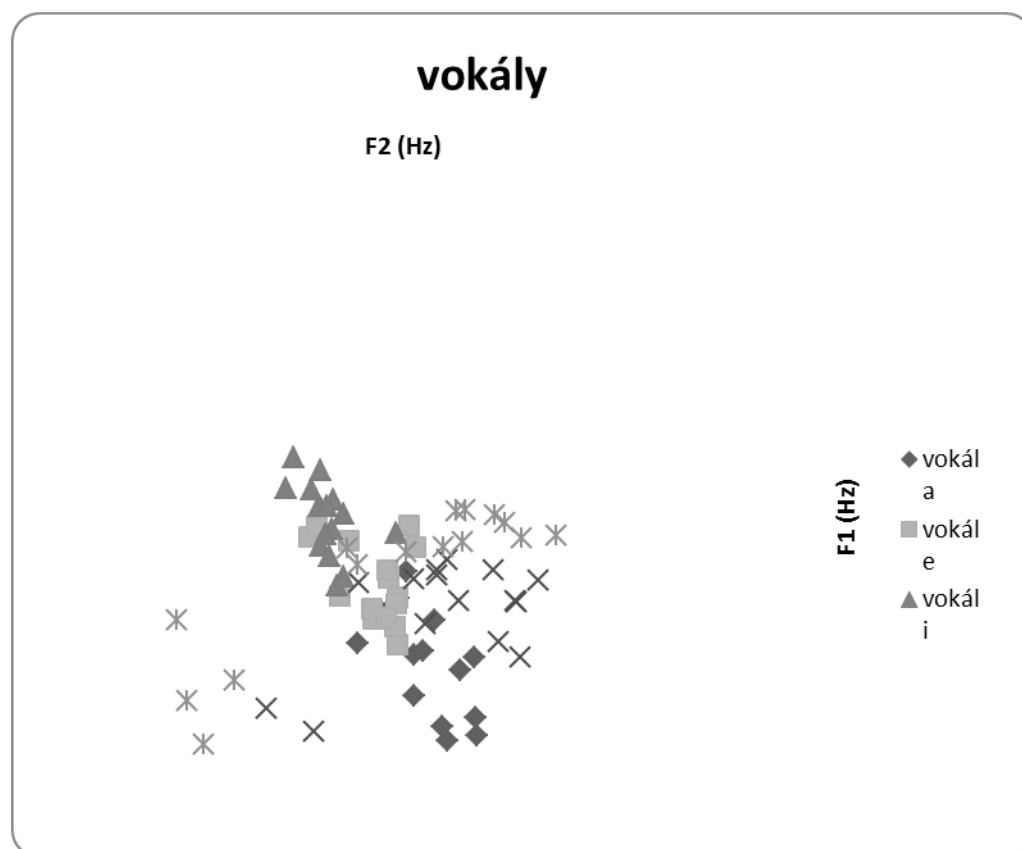
Savarová přesahovala hodnoty jen velmi těsně, ale bylo tomu tak u více vokálů, proto je ohodnocena o něco hůře než např. Písařovicová. Výrazněji se jí prolínají pouze vokály [e] a [i].

Graf 11 (Such)

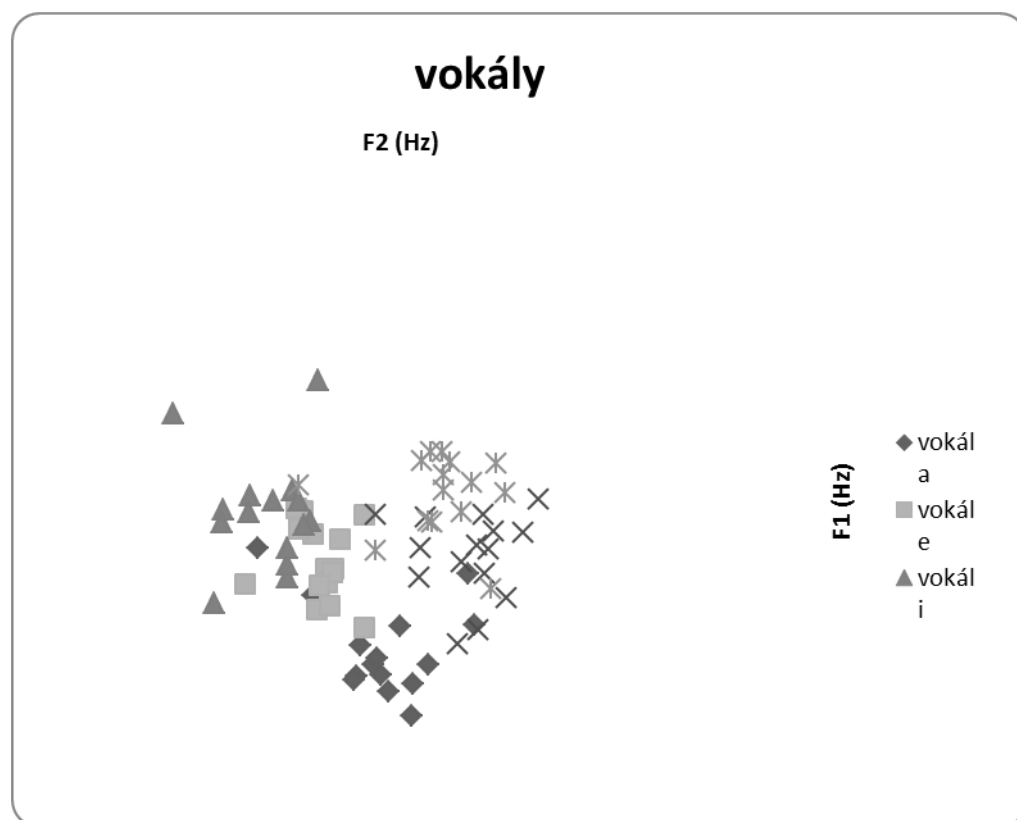
Suchoňův vokalický trojúhelník je na první pohled poměrně přehledný. Nízké hodnocení má však proto, že překračuje několik pásem formantů. Celý trojúhelník je posunutý doprava, tedy např. F2 vokálu [i] spadá do pásma vokálu [e] atd. Hodnoty formantu F2 vokálů [o] a [u] jsou téměř shodné.

Graf 12 (Vor)

Voríšek nechybuje pouze u vokálu [e], jehož formanty spadají do stanovených pásem. Vokál [i] je nižší a blíží se k [e] a velkou chybou je také výslovnost [o], které se na ose F2 blíží spíše výslovnosti [a]. Jeho trojúhelník spíše připomíná jeden velký „shluk“ (podobně jako u Korantenga). Kromě toho má podobně vysoké hodnoty formantu F2 vokálu [u] jako Hauptvogel, což opět může znamenat výslovnostní posun. Z mluvčích má nejnižší hodnocení.

Graf 13 (Žel)

Železného jsem ohodnotila jako neutrálního mluvčího. Kromě chyby ve výslovnosti [u] je u něj výraznější posunutí formantu F2 vokálu [i] do pásma [e]. Jinak jsou jeho hodnoty spíše v normách.

Na špatnou výslovnost vokálů upozorňují i minulé analýzy z let 1999 a 2003 (srov. Janíková, 2001, s. 198; Janoušková – Veroňková, 2008, s. 63) a také analýza z roku 2011. Otevřená výslovnost vokálů byla vytýkána především Lucií Borhyové, Reyovi Korantengovi a v roce 1999 také Karlu Voříškovi. Všichni tři mluvčí byli v této oblasti hodnoceni jako horší mluvčí i v současné analýze. Otevřená výslovnost vokálů je u nich vnímatelná i při poslechu.

2.2 Užívání rázu

Následující tabulka zobrazuje hodnocení mluvčích na základě dodržování pravidel pro užívání rázu. Pravidla pro užívání rázu viz teoretická část, Podkapitola 2.4.1.1.

Tab. 9

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	1 →
Borh (Nova)	1 →
Czad (Nova)	0 →
Dol (Prima)	← 1
Fial (Nova)	-1 →
Haup (Prima)	0 →
Kasp (Prima)	← 0
Kor (Nova)	-1
Pis (ČT 1)	← 1
Sav (ČT 1)	1 →
Such (Nova)	←-1
Vor (Prima)	←-1
Zel (ČT 1)	0 →

Podle očekávání mělo užívání rázu velký vliv na projev moderátorů. Jejich mluva působila nedbale a projev byl tak rušivý.

Nejvýrazněji chybovali moderátoři Voříšek a Suchoň. U Voříška byl tento jev patrný už při poslechu a objevily se u něj i případy, kdy sousední stejné vokály na vnějším předělu splývaly. Koranteng měl počet chyb o něco menší, avšak v poměru s ostatními byl také spíše horším mluvčím. Většina mluvčích se pohybovala kolem průměrných hodnot s větším či menším počtem chyb. Tři moderátorky užívaly ráz pravidelně a nechybovaly ani jednou. Savarová s Augustovou hovořily přirozeně,

u Borhyové je patrná výrazná artikulace, která ji v tomto jevu dost pomáhá.

Příklady:

tři naši politici tam jeli pod **záštitou** organizace → / (Voř)

má rozhodnout o **jeho osudu** ↓ / (Voř)

dnes **to oznámil** ministr zdravotnictví svatopluk nemeček ↓ / (Voř)

přesně tag **zbiňku_uvidíme** ↓ / (Voř)

přítom už přechestí leti začali kvůli xuligánům soudci zasedat přímo na stadiónu ↓ / (Kor)

na hradě bil dnes ?i jan mládek **s čé es es dé** ke kterému mňel miloš zeman ?určité víhradi → / (Kor)

xťel ?uškrťit ?opsluhu za **barem a nakonec** ?utekl ↓ / (Kor)

co ale budou d'elat jejix předxútcí kteří čerstvje ?úradi ?opustíli ↓ / (Fial)

tag a te' radostněji ↓ / (Fial)

mixale nápodobně d'ekujeme **za informace** vám ?objema ↓ / (Kašp)

no a jednáňi dnes celí den sledovala lada kolovratová ↓ / (Žel)

?a pokut prí moskva nepřestane se stupňováňím napjetí **na ukrajiňe** → / (Dol)

přvní mimořádná sxúze nové poslanecké sňemovni začala pjekně **sostra** ↓ / (Pis)

lidé f ?egzotickíx **kostímex a maskáy** zaplňí ?ulice ?a rostančí je v ritmu sambí ↓ / (Pis)

šlo o prodej mňesckíx pozemkú f průmislové zóňe ↓ / (Such)

?abi zaplatíli částku kolem **tří a púl tisícé** korun ↓ / (Such)

více informací má moje kolegiňe ?ema klementová ?emo → / (Such)

teť se ale ?ukázalo že na nič že nič netušící mladík → / (Haup)

více už sám kolega laďislať hruška → / (Czad)

Minulé analýzy tento jev v analýze nezmiňovaly, proto není možnost srovnání. Někteří moderátoři přitom v tomto jevu často chybují.

2.3 Krácení a dlužení vokálů

Tab. 10 (Krácení)

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	0 →
Borh (Nova)	-1
Czad (Nova)	1
Dol (Prima)	1
Fial (Nova)	1
Haup (Prima)	1 →
Kasp (Prima)	0
Kor (Nova)	0
Pis (ČT 1)	0 →
Sav (ČT 1)	← -1
Such (Nova)	1
Vor (Prima)	0
Zel (ČT 1)	0 →

Krácení vokálů se kromě Tomáše Hauptvogela objevilo u všech moderátorů. Jako neutrální jsem ohodnotila mluvčí, u kterých se vyskytla jedna chyba v jednom vstupu. Nejhorších výsledků dosáhla Aneta Savarová, která krátila dlouhé vokály velmi výrazně. V její mluvě je to patrné již při poslechu. O něco lépe je na tom Lucie Borhyová.

Pokud není krácení vokálů ovlivněno nářečím, jedná se nejčastěji o důsledek rychlé mluvy. To by mohl být problém u Savarové, která mluví poměrně rychle (viz analýza Mluvní tempo).

V následujících příkladech si všimneme, že až na určité výjimky bývají zpravidla kráceny vokály vysoké, tedy [i] a [u].

Příklady:

malí tajler dokázal s plamenú visvobodit šest lidí **kerim tím** zaxránil život ↓ /
(Borh)

ʔa co vás čeká tak to nám **prozrađi** ʔuš teť kolegiňe veronika sasková ↓ /
(Borh)

ʔoznámili dnes **malajzijske ʔurađi** ↓ / (Borh)

po sxúsce s ʔobjema mluvila **reporterka** klára **bruncliková** ↓ / (Borh)

nejvječi koncentrace **poletavého** praxu je f českém těšíňe ↓ / (Sav)

điváckou cenu si ʔale ʔ**odváži** taki film → / (Sav)

prvňi zákoni které to zajistí mají přitom platit ʔuš ʔot příšťího roku ↓ / (Sav)

vlada ʔale ještě musí **sxvalit** zákon který ʔurčí spúsoy jak peňize ʔot
pojišťóven získať ↓ / (Sav)

kvuli několika stofkám litrú ʔukradené nafti mňeli spúsobit ʔekologickou
haváriji → / (Vor)

ʔúsce spojenou z **jedňim belgickim** ʔekstremistou ↓ / (Vor)

haji se tím že to nevjeđeli ʔa na své účasťi na misi nevidí nic špatného ↓ /
(Vor)

že se nebude dál **zabivat** zveřejňením částí videozáznamu → (Aug)

přitom už přečesťi leti začali **kvuli** xuligánúm soudci zasedat přímoy na
stadiónu ↓ / (Kor)

dalších pjecet prašský domácností tentokrát ze sídliště **jižňi** mňesto → (Kor)

podle něj bi česká republika mñela **posilat** spátki domú fšexni → / (Kasp)

bívali přeceda vládi petr nečas se pustil do šefa ?útvary pro ?odhalováí
?organizovaného zločinu ↓ / (Kasp)

čtiřhodinové debati se **?učástnil** ?i bívalí premijér jiri rusnok ↓ / (Zel)

stále **vice** policistú **vozi** ve svix ?ařtex novou součást víbavi ↓ / (Dol)

vjehlasná taneční škola totiř virazí do boje proti plastickím **?upravám**

brazilský žen ↓ / (Pis)

jak je možné že její vila se dostala na seznam nemovitostí ke **kterim** se řigdo
nehlásí ↓ / (Such)

na to zná ?otpovjet kolegiře pavlína **kosova** ↓ / (Czad)

V minulých analýzách bylo krácení dlouhých vokálů chybou, která se objevovala i u dobrých mluvčí, jako je např. Marcela Augustová. V této analýze je Augustová hodnocena jako lepší průměrný mluvčí. Koranteng a Voříšek dlouhé vokály krátili spíše do polodélky, což není tak výrazně slyšet a jejich mluva není v tomto ohledu rušivá, proto v mém hodnocení spadají do průměru. Borhyová byla v minulosti i nyní hodnocena jako špatná mluvčí, která krátí vokály pravidelně.

Tab. 11 (Dloužení)

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	← 1
Borh (Nova)	1→
Czad (Nova)	1→
Dol (Prima)	1→
Fial (Nova)	← 0
Haup (Prima)	1
Kasp (Prima)	1→
Kor (Nova)	1
Pis (ČT 1)	1→
Sav (ČT 1)	1→
Such (Nova)	1→
Vor (Prima)	← 0
Zel (ČT 1)	1→

K dloužení vokálů docházelo jen velmi málo nebo vůbec. Ve srovnání s ostatními chybovali více pouze Fialová a Voříšek. U Fialové šlo téměř vždy o dloužení v případě, že někoho oslovila (příklady níže). Voříšek dloužil vokály na různých místech ve svém projevu, tedy na rozdíl od Fialové u něj nebylo možné specifikovat, ve kterých případech se u něj tato chyba vyskytuje. Podobné to bylo i u jednotlivých případů ostatních moderátorů. Více než polovina moderátorů nechybovala vůbec.

Příklady:

na **naši**: televizi se ?obrátila rodina s pohořelic na brněnsku ↓ / (Haup)

míšo: jaká tam ?atmosféra jaká tam bila ?atmosfera jaká tam ?atmosfera
panovala ↓ / (Fial)

hanuši: ti si natáčel reportáš ?o janu koukalovi přet patnácti leti ↓ / (Fial)

do plzeňské **zo**: přicestoval mladí tigr ↓ / (Fial)

na to fšexno se teř ptám reportérky danijeli badijové **danijelo**: jak to tedy je ↓ / (Fial)

rixle: řa na místě tak mohou rozhodovat řo trestu ↓ / (Kor)

řopozice řale dál požaduje **řabi**: vedení země řotstoupilo řa volá po řokamžitých parlamentních ři prezidentských volbách ↓ / (Aug)

na pražském **hrade**: máme terezu sxejbalovou terezo → / (Aug)

řamerický řinternetový deňík který řinformoval řo zamítnutí **stavbi**: skladu řamazonu v morafské metropoli → / (Vor)

pražská zoo slaví **ve:lkej** řúspjex ↓ (Vor)

policije: dopadla navřtávače potrubí řu kniku na havlíčkobrotsku ↓ / (Vor)

řa: navřz za cenu kterou se řkoli mohou dovolit ↓ / (Vor)

řa: spořsta z nás → (Vor)

K řastému dloužení hlásek nedocházelo ani v letech minulých, což je pozitivní. Zajímavé pro tuto práci je, že ačkoliv je tento jev ojedinělý, v analýze z roku 1999 byl Voříšek zmíněn jako mluvčí, u kterého se dloužení objevuje. Stejně hodnocen je i v této práci.

2.4 Asimilace znělosti před jedinečnými hláskami a hláskou [v]

Jedinečné hlásky i hláska [v] asimilaci nezpůsobují. Neznělé konsonanty se tedy před těmito hláskami mají vyslovit vždy nezněle (srov. Hůrková, 1995, s. 28).

Tab. 12

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	1→
Borh (Nova)	1
Czad (Nova)	1→
Dol (Prima)	1→
Fial (Nova)	1→
Haup (Prima)	1→
Kasp (Prima)	←1
Kor (Nova)	0
Pis (ČT 1)	1
Sav (ČT 1)	1→
Such (Nova)	0
Vor (Prima)	1
Zel (ČT 1)	1→

Asimilace znělosti před jedinečnými hláskami a hláskou [v] nečiní moderátorům problémy. Téměř polovina nechybovala vůbec a u ostatních to byl pouze ojedinělý jev. Nejvíce chyb udělala Kašparovská, avšak ani u ní to nebyl jev pravidelný.

Do hodnocení jsem nepočítala znělou výslovnost hlásky [s] před hláskou jedinečnou v 7. pádě, jelikož zde ortoepická norma povoluje výslovnost znělou i neznělou (srov. Hůrková, 1995, s. 30). U moderátorů se vyskytovala téměř vždy výslovnost znělá. V uvedených příkladech ale budou zahrnuty i tyto případy.

Příklady:

?a **teď vám** ještě řekneme co policisté s náloží z banky ?udělali ↓ / (Such)

teď po něm kolín bude **navíz vimáhat** škodu → / (Such)

vjehlasná taneční škola **totiž virazí** do boje proti plastickým ?upravám brazilský žen ↓ / (Pis)

?a mohou tak ?okamžitě začít **z jeho** ?oživováním ↓ / (Dol)

visoké školi ?ale ?evidentně nepočítali **z možností** že bi se na ně ?obrátili ?i čeští studeňti kteří studují f kijeve ↓ / (Dol)

ta původně počítala pouze **z valorizací** ?o sto padesát korun ↓ / (Zel)

krize na ?ukrajiňe bi mohla také **zdražid ropu** ?a to bi znamenalo jediné ↓ / (Kasp)

krajší **soúd** ve zlíňe se zabívá hlavní vjetví této kauzi ↓ / (Kasp)

prima pomáhá ráda ?a teť + sme servis pro **váz naše** d'iváki ?a spotřebitele → / (Kasp)

přítáhnout k volebním ?urnám **víz voličů** ↓ / (Kor)

devítiletím trestem ve vjezňici se zvišenu ?ostrahou dnes potrestal krajší **soúd**

ve zlíňe → /

(Kor)

pracovníci odboru ?áj tí a dopravi mňeli podle soúdu **zmanipulovad víbjerové** řízení ↓ / (Vor)

její projekt **z názvem** toulaví ?autobuz získal prestižní záštitu svjetové ?asocijace → / (Vor)

?úsce spojenou **z jedňnim** belgickim ?ekstremistou ↓ / (Vor)

?o zadržení zloděje který ze stavbi ve veselí **nad lužňicí** vloňi v říjnu ?ukradl bagr za patnác + milijónú korun → / (Borh)

V analýze z roku 1999 nebyla asimilace zkoumána. V roce 2003 již byla součástí analýzy, ale jelikož byly uváděny příklady pouze

moderátorů ČT, nemohu srovnat výsledky s těmi současnými. V roce 2011 jsem v bakalářské práci tomuto jevu pozornost věnovala a jako špatný mluvčí byl tehdy ohodnocen Koranteng. I v této analýze se dopustil v asimilaci chyb, i když jich nebylo mnoho.

2.5 Asimilace artikulační a vypouštění hlásek

Při artikulační asimilaci ortoepická norma často povoluje zjednodušování hláskových skupin. Dodává však, že profesionální mluvčí by hláskové skupiny zjednodušovat neměli. To platí také pro vypouštění hlásek, zejména hlásky [j] v pomocných slovech [jsme], zvláště když plní funkci plnovýznamového slovesa.

Pro přehled ortoepických zásad zmíněných jevů viz v Teoretické části Kapitoly 2.4.2.2 a 3.2.2

Tab. 13

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	1
Borh (Nova)	← 0
Czad (Nova)	1 →
Dol (Prima)	0
Fial (Nova)	0
Haup (Prima)	-1 →
Kasp (Prima)	0
Kor (Nova)	-1
Pis (ČT 1)	0
Sav (ČT 1)	← 0
Such (Nova)	0
Vor (Prima)	← 0
Zel (ČT 1)	0

Ačkoliv mluvčí v artikulační asimilaci chybují, počet chyb není s ohledem na počet vstupů vysoký, proto se jednotlivá hodnocení pohybují kolem průměru. Nejhoršími mluvčími v této oblasti jsou Koranteng a Hauptvogel, o něco lepší byli Borhyová, Savarová a Voříšek. Nevhodné bylo zejména zjednodušování souhláskových skupin na předělu dvou slov nebo předpony a slovního základu a vypouštění hlásky [j] v plnovýznamovém slovese [jsem] apod.

U moderátorů docházelo nejčastěji k zjednodušování spojení hlásek [t, d] + [s, š] a vypouštění hlásky [j], a to i v plnovýznamových slovesech.

Moderátorka Czadernová nechybovala a její mluva byla v tomto ohledu téměř precizní.

Příklady:

veroniko tak na koho **+ste** se v dnešním prásku zamňěřili ↓ / (Borh)

příbjex ?o ne?uvjeřitelné ?odvaze ?a ?obrfském **sr+ci** teprve ?osmiletého xlapce dojal celé spojené státi ↓ / (Borh)

?o zadržění zloděje který ze stavbi ve veselí nad lužnicí vloňi v říjnu ?ukradl bagr za **patnác+** milijónú korun → / (Borh)

na ?evropském trhu **+sou** desítka tisíc nebespečníc panenek ?u kteriy bili ?aš třístakrát překročení limiti pro ftalátí ↓ / (Sav)

ne?elají rusové **ň+áké** problémi ↑ / (Sav)

prašská **mňes+ki** souť kvuli ní potrestal pjetici ?úředňíkú ↓ / (Vor)

která se bude **?octraňovat** ještě několik mňesícú ↓ / (Vor)

kriminalistí minulí tícen zadrželi ?a ?obviňili **patnác+** lidí ↓ / (Aug)

přítom uš **přečestí** leti začali kvuli xuligánúmi soudci zasedat přímo na stadiónu ↓ / (Kor)

?o tři roki **mlačí** přítelkiňi ↓ / (Kor)

mi +sme teď ve spojení s reportérkou mixaelou šmídovou která jmenování na
hradě sledovala → / (Fial)

opravdu se stane že muzea začnou za dari platit ?a peňes_se pak nebude
dostávat například na ?expoziice ↑ / (Fial)

?a letošní teplá zima přinesla zájem ?o prohlídce ještě vječí ↓ / (Kasp)

pro nejvyššího přectavitele země ↓ / (Zel)

právje muži zákona +sou totiž často ?u zraňeného človjeka dříve než
záxranáři → / (Dol)

ten projednáním této normi podmínil +menování ministrú ↓ / (Pis)

petře jak +sou na tom vixovatelé ↓ / (Such)

podle něj bi mñeli mít malí ?a střední zemědělci poctatně snadnější přístup
g dotacím ↓ / (Haup)

vječina z nás si přectaví ženu která je doma z dítětem ↓ / (Haup)

Pro srovnání mám pouze údaje analýzy z roku 2011, kde byli
negativně hodnoceni moderátoři Borhyová a Koranteng. I v této práci
se pohybují mezi horšími mluvčími.

2.6 Řečové vady

Tab. 14

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	1 →
Borh (Nova)	1 →
Czad (Nova)	1 →
Dol (Prima)	1 →
Fial (Nova)	1 →
Haup (Prima)	1 →
Kasp (Prima)	1 →
Kor (Nova)	0
Pis (ČT 1)	1 →
Sav (ČT 1)	1 →
Such (Nova)	1 →
Vor (Prima)	1 →
Zel (ČT 1)	1 →

Žádná výrazná řečová vada nebyla u moderátorů zaznamenána. Pouze Koranteng stále nesprávně vyslovuje hlásku [l]. Na tuto vadu upozorňovala Janíková už v roce 1999 a k posunu nedošlo ani v analýze z roku 2011. Hlásky je vyslovována spíše dentálně než prealveolárně.

U některých moderátorek se občas vyskytuje ostřejší výslovnost sykavek, avšak nehodnotila jsem to jako výraznou řečovou vadu.

2.7 Tempo řeči

Níže uvedená tabulka uvádí hodnoty mluvního tempa moderátorů a jejich hodnocení. Hodnotila jsem na základě údajů Zdeny Palkové (viz teoretická část, Podkapitola 2.5.3).

Tab. 15

Moderátor	Tempo (sl/sek)	Hodnocení
Aug (ČT 1)	5,82	← 0
Borh (Nova)	5,31	1
Czad (Nova)	5,81	← 0
Dol (Prima)	5,51	1
Fial (Nova)	5,86	← 0
Haup (Prima)	5,97	← 0
Kasp (Prima)	6,01	-1→
Kor (Nova)	5,66	← 1
Pis (ČT 1)	5,91	← 0
Sav (ČT 1)	5,82	← 0
Such (Nova)	6,16	-1→
Vor (Prima)	5,39	1
Zel (ČT 1)	6,17	-1→

Mluvní tempo bylo u všech moderátorů rychlejší, než je stanovená průměrná hodnota. Nejčastěji se pohybovalo kolem hodnoty 6 slabik/sek (+/-). Rozdíly byly velmi těsné, proto je i hodnocení u všech moderátorů podobné. Podle výsledků nejrychleji hovoří Železný, Kašparovská a Suchoň. Nápadné rychlé tempo je dobře vnímatelné u moderátorů ČT. U ostatních televizních stanic to bylo spíše individuální. Jednou z pomalejších mluvčích je moderátorka Doležalová. V poslechovém testu, který byl sestaven pro účely dotazníku, se několikrát objevuje hned za Železným, a ačkoliv je rozdíl v jejich tempu řeči měřitelný pouze na desetiny, rozdíl mezi těmito mluvčími je výrazný.

Někteří moderátoři během své promluvy zrychlují a zpomalují. Při analýze jsem tento jev vnímala především u mužů. Nejvýraznější byl asi Koranteng, u kterého je zrychlování a zpomalování pravidelným

jevem. Většinou zpomaluje před zdůrazněním některé části výpovědi. Jako celek působí jeho mluva nepřirozeně. Hovoří buď pomalu, nebo moc rychle, jakoby se snažil zpomalení dohnat.

I. Balkó upozorňuje, že mluvní tempo (i artikulační), stejně jako zpomalování a zrychlování, může být zapříčiněno závislosti na čtecím zařízení a střídání obrazového materiálu, který bývá součástí relací (srov. Balkó, 2005, s. 190).

Bartošek zdůrazňuje, že vysoké tempo řeči je jedna z příčin zhoršení kvality řeči (srov. Janoušková – Veroňková, 2008, s. 77).

Na vyšší tempo upozorňují i minulé analýzy. Analýza z roku 2003 uvádí průměrnou hodnotu tempa všech mluvčích 5,8–6,3 slabik/sek, což je podobné i hodnotám z tohoto výzkumu. Podobných výsledků jsem dosáhla i v práci bakalářské z roku 2011. Minimální posun k lepšímu sleduji u Augustové, které se posunula z hodnot nad 6 slabik/sek k hodnotám nižším.

S tempem řeči mohou souviset i další dva pozorované suprasegmentální jevy – intonace a frázování.

2.8 Intonace

V mluvených projevech moderátorů se vyskytuje nejčastěji klesavá kadence koncových úseků a stoupavá kadence nekoncových úseků. Stoupavá kadence koncových úseků bývá užívána jen zřídka.

Tab. 16

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	1
Borh (Nova)	0
Czad (Nova)	←-1
Dol (Prima)	1
Fial (Nova)	1
Haup (Prima)	1
Kasp (Prima)	1→
Kor (Nova)	1
Pis (ČT 1)	←0
Sav (ČT 1)	1→
Such (Nova)	-1
Vor (Prima)	←0
Zel (ČT 1)	←0

Problémy s intonací byly nepravidelným jevem u většiny moderátorů. U moderátorské dvojice Suchoň a Czadernová se ale špatně zvolená intonace objevovala poměrně často. Czadernová klesala hlasem v místech, kde by měla být užita kadence stoupavá, dále také užívala kadence klesavé v místech kadence nekoncových úseků. Naopak Suchoň neklesal hlasem v místech tomu určených a užíval zde spíše kadence mírně stoupavé.

V tabulce hodnocení mluvního tempa (viz Kapitola 2.7) si všimneme, že Suchoň patří k mluvčím s rychlejším tempem řeči. Právě

tempo řeči může mít za následek nevhodné užívání stoupavých kadencí.

Voříšek je typickým mluvčím, který klesá hlasem před uvedením vedlejší věty. Stejný problém nacházíme u Železného a Písařovicové, kteří byli rovněž hodnoceni spíše záporně. Taková intonace vede k mluvě, která působí monotónně a navíc to v posluchači vzbuzuje dojem, že jsou výpovědi příliš „kouskovány“.

U ostatních mluvčích bylo špatné zacházení s intonací ojedinělé a i u nich bylo zásadní chybou klesání hlasem v místě vhodném pro stoupavou kadenci, jelikož šlo o nekoncové úseky.

Příklady:

zdrucuj + cí správu pro blízké cestující + zmizelého **letadla** ↓ / **?oznámili** dnes malajzijske **?uradi** ↓ / (Borh)

polo^oostrov se xistá na nedělní **referendum** ↓ / **keré** má rozhodnout ^o jeho osudu ↓ / (Vor)

^oameričané ^ouš xibu **?uznali** ↓ / **?a** do brna posílají prostřednictvím televize prima velké **?omluvi** ↓ (Vor)

ministerstvo životního prostředí má připravené dvje **milijardi** ↓ / **keré** bude rozdělovat ↓ / (Vor)

na hra^e bil dnes ^oi jan mládek s ^če ^es ^es ^de ke kterému m^ňel miloš zeman ^ourčité **víhradi** → / **prozradil** ti dnes pravděpodobní budoucí ministr → / jestli ho prezident nakonec: ^oopravdu jmenuje ↑ (Kor)

ještě celí dnešní den hasiči ^oodvjetrávali halu f ^oareálu pekáren f kladně **kročehlavi** ↓ **gde** fčera bojovali s rosáhlím požárem ↓ / (Fial)

čtířhodinové debati se ^oúčastnil ^oi bívalí premijér jirí **rusnok** ↓ / **?eksministr** práce fraňtišek koňiček nebo → / jeho nástupki^ňe → / mixaela marksová tominová ↓ (Zel)

pan sobotka ?ale dnes pana babiše vizval → / ?abi dodrřoval **dohodu** ↓ / **že**
strani ?opsadí křesla náměstka tam → / gde nebudou mít → / svého ministra
↓ (Zel)

tíká se to ?i podezřelého víbjerového řízení na nákup ?aut pro lesi české
republiki ↓ / **?o kterém** + sme vás jako první ?informovali ↓ (Dol)

po ministrovi financí babišovi debatu ?o vráčení tĕy za pobit v nemocnici
připustil ?i šéf **lidofců** ↓ / **bjelobrádek** ↓ / (Pis)

sesazení ?ukrajinskí prezident viktor janukovič se po tídnu ?objevil **na**
veřejnosti → **v ruském** rostovje na donu ?uspořádal tiskovou konferenci na
které potvřdil → / (Pis)

?a situaci na ukrajiře se vjenoval dnes ?i českí **parlament** → / **nezvikle** tam
při hlasování potpořila koalice návrx ?opozice ↓ / (Such)

více informací ?o srášce má kolegiře natálie **forsterová** → **natálie** → /
(Such)

?a historik karel straka je s námi právě teď v živém **visílání** → **dobří** večer ↓ /
(Such)

xutnají koblihi bes ?omastku jako ti které **známe** ↓ / (Czad)

pavlíno řekni nám ?ale ještě přet tím jaká je ?odezva ?od diváků →

snaží se hledat majetek po někom ze **svíx přetků** ↓ / (Czad)

viší slevu na daře pro rodini s více dĕtmi nebo zavedení třetř sazbi **dé pé há** ↓
na kňihi ?a léki → / (Czad)

Také v minulých analýzách byla problematika intonace rozebírána. V roce 1999 byla zmíněna Borhyová jako mluvčí, která nesprávně užívá klesavou kadenci v místě vhodném pro stoupavou. Podobně tomu bylo i v mé práci bakalářské a vzhledem k výsledkům

současné analýzy u této moderátorky k posunu nedošlo. S intonací nadále pracuje nesprávně.

2.9 Frázování

Problematika frázování úzce souvisí s řečovým tempem. Zejména rychlé mluvní tempo způsobuje špatnou práci s dechem a následkem bývá členění výpovědi na nelogické úseky.

Při analýze jsem se soustředila na takové frázování, které dělilo celek na zmíněné nelogické úseky.

Tab. 17

Moderátor	Hodnocení
Aug (ČT 1)	-1 →
Borh (Nova)	← 0
Czad (Nova)	0 →
Dol (Prima)	0 →
Fial (Nova)	0
Haup (Prima)	← 0
Kasp (Prima)	0 →
Kor (Nova)	-1
Pis (ČT 1)	-1 →
Sav (ČT 1)	0
Such (Nova)	0 →
Vor (Prima)	-1
Zel (ČT 1)	← -1

S frázováním měl největší problém moderátor Železný. Často rozdělil svou výpověď před zdůrazněním některého slova. To stejné lze pozorovat i u ostatních moderátorů. Zdůrazňování určitých úseků byl nejčastější důvod špatného frázování. Zvýrazněna bývala často nevhodná slova. Mluvčí většinou dává důraz na slovo, které je ve výpovědi důležité. Tyto případy se vyskytly, ale nebyl to pravidelný

jev a zdůrazňována byla i slova naprosto bezvýznamná. Nejčastěji byl kladen důraz na poslední či předposlední slova v úseku promluvy nebo na slova po pauze (typické pro Korantenga). Důraz byl navíc poměrně silný, v promluvě tak působil spíše rušivě a jeho funkce upoutání pozornosti byla spíše negativní.

Moderátor Železný kromě výše zmíněných chyb svou výpověď doslova „kouskuje“ na krátké bezvýznamné celky, což jeho mluvu činí nesouvislou. V jeho projevu je pro posluchače toto kouskování dobře rozpoznatelné a vyskytuje se u něj poměrně pravidelně.

Dalším problémem u mluvčích byla špatná práce s dechem. Typickým příkladem je Borhyová, která se snaží říct na jeden nádech co nejdelší úsek výpovědi, a poté se nadechne v naprosto nevhodnou dobu, čímž výpověď rozdělí na nelogické celky. Vinou špatné práce s dechem většinou bývá rychlé mluvní tempo. Příkladem nesprávného frázování v důsledku rychlého tempa byla mluva Petra Suchoně.

Poněkud zvláště frázuje Voříšek. Kromě výše zmíněných příkladů špatného členění se u Voříška objevily i případy, kdy se zdálo, že nesprávně frázuje pouze z nedbalosti.

Příklady:

(kromě barevně zvýrazněné části, která zobrazuje nesprávné členění, je tučně vyznačeno slovo, které bylo zdůrazněno)

zdřcuj + cí správu pro blíske cestující + zmizelého letadla ↓ / ?oznámili dnes malajzijske ?uřadi ↓ / (Bor)

snaha turecké vládi ?otpojit socijální síť tvitr → / **je marná** ↓ / (Sav)

no uš se na ni tešíme ale to bude ve ví aj pí správax ?a mi se vrátíme → / **do spráf** ↓ / (Vor)

nutno říct že se toho ?okamžitě xitli fšexni socijální síte ↓ ?a šířilo se to → / rixlostí blesku ↓ / (Vor)

první **novelu** → / **nového** ?opčanského zákoníku hodlá v létě připravit
 ministři **spravedlnosti** helena válková ↓ / vláde předloží taki návrh **normi** →
?o státním zastupitelství ↓ / (Aug)
 které svim špatnim **postupem** → / **poškodil stát** ↓ /// (Aug)
 že volební **vísletki** → / **ne?odráží** názor vječini společnosti ↓ // (Kor)
 tímto způsobem xce prezident milož **zeman** → / **přítáhnout** k volebnim
 ?urnám víz voličů ↓ / (Kor)
 xovatelé ho přivezli ze soukromého xovu ?a slibují si ?od něj → / **dost** ↓ /
 (Fial)
 nato ?i ?evropská ?unije dál trvají na tom ?abi se vojska s polo?ostrova → /
?okamžitě stáhla ↓ / (Kasp)
 a to náhodou gdiš **prohlíželi** → / **?arxivní** pozůstalost svého dlouholetého
 kolegi ↓ / (Zel)
 nejvječí drama se ?odehrálo **v belbeku** kteří ?ukrajinci **?odmítali** ?opustit → /
?i po ?ukončení příměří ↓ / (Zel)
 rusové nakonec zábrani **prolomili** → / **ve xvli** gdi bil na základně ?i
 spravodaj české televize → miroslaf karas ↓ / (Zel)
 zbiňku prozrať nám proč premijér sobotka tak ?ostře vistoupil proti svému →
 / **koaličnímu** partnerovi ↓ /// (Dol)
 bjehem noci může **nasněžit** → / ?aš pjet centimetrů ↓ / (Pis)
 více informací ?o srážce má kolegiňe **natálie forsterová natálie** → (Such)
 teť se ale ?ukázalo že na nič že nič netušící **mladík** → / se mňel tímto
 potpisem zavázat společnost na dva roki ↓ / (Haup)
 podle ministra ?obrani je ?ale zároveň nepřectavitelné ?abi **temelín** → /
rosširovali rusové ↓ (Haup)

ten pak vraždil také ↓ / pro změnu → / kvůli nestátné lásce ↓ / (Czad)

V této analýze byli klasifikováni jako horší mluvčí i moderátoři, kteří byli hodnoceni dříve, Augustová a Koranteng. Podobných výsledků dosáhli i v roce 2011 v mé práci bakalářské. Naopak v roce 1999 byla Augustová zmiňována jako mluvčí, která dobře intonuje i frázuje, v tomto ohledu se tedy v průběhu let zhoršila.

2.10 Závěrečné hodnocení

Tabulka č. 18 ukazuje závěrečné pořadí moderátorů od nejlepšího k nejhoršímu. Hodnocení zahrnovalo výsledky všech pozorovaných jevů. V tabulce č. 19 je zobrazeno pořadí jednotlivých televizních stanic, opět od nejlepší k nejhorší.

Tab. 18

Celkové hodnocení	
Pořadí	Moderátor
1.	Klára Doležalová
2.	Marcela Augustová
3.	Aneta Savarová
4. - 8.	Daniela Písařovicová
4. - 8.	Terezie Kašparovská
4. - 8.	Tomáš Hauptvogel
4. - 8.	Markéta Fialová
4. - 8.	Renáta Czadernová
9.	Lucie Borhyová
10.	Jakub Železný
11.	Petr Suchoň
12.	Reynolds Koranteng
13.	Karel Voříšek

Na základě výsledků analýzy je nejlepší mluvčí K. Doležalová. Ve všech jevech byla hodnocena nadprůměrně a nevyskytl se u ní jev, ve kterém výrazně chybovala. Její projev je tedy ve všech ohledech kvalitní a vyrovnaný. Dle mého názoru hrálo u Doležalové velkou roli pomalejší mluvní tempo, které ovlivnilo jak správnou výslovnost vokálů a konsonantů, tak i práci s intonací a frázováním. Projev Doležalové byl příjemný i na poslech.

Moderátorky M. Augustová a A. Savarová jsou rovněž velmi dobrými mluvčími, ale jejich hodnocení ovlivnily výrazné chyby v některých pozorovaných jevech. U Augustové to byly chyby v rovině suprasegmentální, u Savarové krácení vokálů a nekorektní artikulační asimilace. Augustová se stále drží na předních místech v hodnocení moderátorů. Jako dobrá mluvčí byla klasifikována ve všech minulých analýzách.

Pět mluvčích dosáhlo stejného výsledku. V pozorovaných jevech byli často hodnoceni jako průměrní mluvčí. Jedinou moderátorkou, u které výsledky kolísaly, byla R. Czadernová. Ta dosahovala buď vysokého hodnocení, nebo naopak nízkého.

L. Borhyová dosahovala nízkého hodnocení zvláště u výslovnosti vokálů, vč. krácení, dále v nenáležitě artikulační asimilaci a v suprasegmentálních jevech kromě řečového tempa. Tato moderátorka se stále objevuje v hodnocení až v druhé polovině, tedy vždy je klasifikována jako spíše špatný mluvčí. K posunu došlo vzhledem k tomu, že je lépe hodnocena než její kolega R. Koranteng, ačkoliv u Korantenga hraje významnou roli vada řeči. Borhyová navíc zřetelně artikuluje, což jí v některých pozorovaných jevech bylo nápomocné.

Poměrně špatného hodnocení dosáhl J. Železný. Ten se pohyboval často v průměrných hodnotách. Ačkoliv byl v některých jevech mluvčím dobrým, hodnocení mu velmi snížily hrubé chyby ve všech suprasegmentálních jevech.

Rozdíl mezi posledními třemi mluvčími nebyl velký. V hodnocení se až na pár výjimek pohybovali většinou v průměru až podprůměru, zvláště K. Voříšek. Jeho mluva působí nedbale už při poslechu a detailnější analýza to jen potvrdila. Také dříve byl hodnocen jako spíše horší mluvčí. Jak bylo řečeno výše, umístění R. Korantenga je ovlivněno vadou řeči. Ta by se ale u profesionálního mluvčího neměla objevovat. Petr Suchoň je podprůměrným mluvčím a kladně klasifikován byl pouze v oblasti krácení a dloužení vokálů a při hodnocení řečových vad. Zde ale byli nadprůměrně hodnoceni skoro všichni mluvčí.

Pokud bychom se zaměřili na pohlaví, zjistíme, že první tři místa obsadily ženy, zatímco poslední tři místa naopak muži. Obecně by se dalo říct, že ženy byly v této analýze lepšími mluvčími než muži. V analýze se výrazný rozdíl v mluvě žen a mužů projevil především v užívání rázu.

Tab. 19

Hodnocení stanic	
Pořadí	TV
1.	ČT 1
2.	TV Prima
3.	TV Nova

V hodnocení televizních stanic se nejlépe umístila ČT 1. Kvůli špatnému umístění J. Železného se poměrně těsně dostala na druhé místo TV Prima, které zase uškodilo hodnocení K. Voříška. Nejnižšího hodnocení dosáhla TV Nova. Moderátoři byli buď průměrní, nebo podprůměrní.

V roce 1999 a 2011 byla nejlepší televizní stanicí TV Prima, jelikož všichni její moderátoři se pohybovali v průměru či nadprůměru. V roce 2011 bylo hodnocení ČT 1 ovlivněno umístěním R. Pistoria, který byl

nejhorším mluvčím. TV Nova je stále klasifikována jako nejhorší stanice.

2.11 Poslechový test

Poslechový test byl sestaven pro účely komparačního materiálu k mé vlastní analýze a byl určen pro studenty Katedry bohemistiky Univerzity Palackého v Olomouci.

Při tvoření testu jsem postupovala tak, že jsem seřadila asi minutové úryvky projevu všech třinácti moderátorů. Každý moderátor se v testu objevil třikrát. Test tedy obsahoval celkem třicet devět úryvků. Řazení moderátorů bylo různé, ale dodržovala jsem zásadu, že mohli být za sebou vždy maximálně dva moderátoři stejného pohlaví a současně maximálně dva moderátoři jedné stanice. Celý poslechový test trval asi čtyřicet pět minut (i s pětisekundovými pauzami mezi promluvami jednotlivých mluvčích).

K testu byl vypracován dotazník, který měli posluchači vyplnit. Test byl z hlediska jmen moderátorů anonymní, na dotazníku bylo pouze číselné pořadí 1.-39. Posluchači měli každého mluvčího ohodnotit na škále od -2 (špatný mluvčí) do +2 (výborný mluvčí). Tuto škálu mohli studenti ještě doplnit šipkami (podobným způsobem jako v mé analýze). K upřesnění hodnocení jednotlivých moderátorů měli posluchači k dispozici kolonku pro vlastní komentáře, ve kterých měli uvádět své postřehy a důvody hodnocení.

Vyhodnocení poslechového testu se zúčastnilo celkem čtyřicet šest posluchačů. Ukázka dotazníku je součástí příloh.

Následující tabulka č. 20 ukazuje pořadí moderátorů na základě vyhodnocených dotazníků.

Tab. 20

Celkové hodnocení (poslechový test)	
Pořadí	Moderátor
1.	Marcela Augustová
2.	Lucie Borhyová
3.	Reynolds Koranteng
4.	Daniela Písařovicová
5.	Jakub Železný
6.	Aneta Savarová
7.	Tomáš Hauptvogel
8.	Terezie Kašparovská
9.	Karel Voříšek
10.	Klára Doležalová
11.	Markéta Fialová
12.	Petr Suchoň
13.	Renáta Czadernová

Před vlastním hodnocením tabulky níže uvádím některé příklady konkrétních komentářů ke každému mluvčímu od posluchačů.

Marcela Augustová - dobrá výslovnost, intonace a tempo (ovšem nebylo uvedeno, zda je to u ní jev negativní či pozitivní), špatně se nadechuje, rychle mluví, sykavky;

Lucie Borhyová - neklesá hlasem, špatně jí jde rozumět, rychlé tempo, sykavky, špatně se nadechuje, dobrá artikulace, afektovaná intonace, zkracování, nepřírozená;

Renáta Czadernová - špatná výslovnost, rychlé tempo, nedokončování slov, přehnaná intonace, hlasité nádechy, žádná intonace, zpívá a je překvapená;

Klára Doležalová – přílišná intonace, dobrá artikulace, krátké pauzy, dobrá intonace a tempo, vysoký hlas, moc pomalé tempo;

Markéta Fialová – rychlé tempo, výslovnost špatná, výslovnost „č“, „š“, špatné nádech, špatné pauzy, sykavky;

Tomáš Hauptvogel – dobrá intonace, parazitní zvuky, rychlé tempo, špatná intonace, nepříjemný hlas, špatná kvalita nahrávky;

Terezie Kašparovská – rychlé tempo, vypouštění hlásek, dobrá intonace, špatná intonace, monotónnost, příjemný hlas, špatně frázuje, dobrá artikulace, nepříjemný hlas;

Reynolds Koranteng – rychlé tempo, odsekávání slov, špatná výslovnost hlásek, hlasité nádechy, špatná intonace, dobrá intonace, dobrá výslovnost, mumlá, nedělá pauzy, příjemný na poslech;

Daniela Písařovicová – krácení hlásek, nedokončování slov, sykavky, dobrá artikulace, špatné nádechy a intonace, dobré tempo;

Aneta Savarová – rychlé tempo, parazitní zvuky, výslovnost, dobrá artikulace, sykavky, dělení slov, dobrá intonace monotónní hlas, špatné frázování, příjemný a krásný hlas, nesrozumitelnost;

Petr Suchoň – parazitní zvuky, rychlé tempo, špatná výslovnost, bulvární zprávy, špatná intonace, žádné pauzy, hlasité nádechy, mumlá, monotónní hlas, nesrozumitelnost;

Karel Voříšek – špatná výslovnost, vypouštění hlásek, oslovování publika, nespisovnost, špatná intonace, dobré tempo i intonace, pomalé tempo, nesrozumitelné, ležerní mluva;

Jakub Železný – odsekávání slov, špatná výslovnost, dobrá artikulace, pauzy před zdůrazněním (pozitivum), dobré tempo, rychlé tempo, příjemným, srozumitelný a klidný hlas, rušivé frázování, nesrozumitelné.

Výsledky poslechového testu jsou odlišné od výsledků detailní fonetické analýzy. Podobně byli hodnoceni průměrní mluvčí jako T. Hauptvogel, T. Kašparovská nebo D. Písařovicová. Jako horší mluvčí byl shodně ohodnocen P. Suchoň a jako velmi dobrá mluvčí

M. Augustová. Moderátorky M. Fialová a R. Czadernová byly ohodnoceny hůře než v předkládané analýze. Velkou pozornost si zaslouží velmi kladné hodnocení moderátorské dvojice L. Borhyová a R. Koranteng. Oba mluvčí byli v mé analýze klasifikováni jako špatní mluvčí. V hodnocení studentů se naopak objevili na předních příčkách, jejich kvalita mluvy je tedy podle posluchačů velmi dobrá. Podobná situace byla i u J. Železného. Naopak tomu bylo u nejlepší moderátorky K. Doležalové, která skončila až na desátém místě, a zvláště překvapující bylo, že jako lepší mluvčí byl ohodnocen K. Voříšek (v analýze poslední). Důvody k dobrému hodnocení byly většinou typu: „Dobrá intonace a tempo...“, „Má příjemný hlas...“, „Je sympatický...“ apod.

Jednou z příčin odlišného výsledku může být to, že studenti neměli k dispozici žádné materiály v podobě transkripce, nemohli tedy pečlivě sledovat všechny jevy, ve kterých mluvčí chybovali či nechybovali. Dále lze na základě komentářů posluchačů usuzovat, že moderátory poznali a hodnotili je podle sympatií, přičemž na jejich mluvu se už tolik nesoustředili. Objevovaly se komentáře typu: „Borhyová“, „Vořech“ apod. Studenti si také často nevšimli toho, jaké dělá moderátor chyby v jevech segmentálních a suprasegmentálních, ale hodnotili je stylem: „Nelíbí se mi její hlas...“, „Je nesympatický...“, „Špatná kvalita nahrávky...“, „Zpívá a při mluvení zní překvapeně...“ atd. V úvahu musíme brát i možnost, že se posluchači testu nevěnovali dostatečně pozorně. Objevily se i komentáře: „Asi jí křivdím, ale moc mě to nebaví...“ nebo „Holka, kolik jsi nám toho nachystala...“.

Kromě těchto komentářů se samozřejmě objevily i komentáře, které upozorňovaly na podstatné chyby v projevu mluvčích. Nejčastější byly postřehy ohledně tempa řeči, intonace a frázování. Například u J. Železného se často objevil komentář, že své výpovědi „rozsekává“. Na druhou stranu se ale objevil i komentář, ve kterém bylo jeho frázování chváleno z toho hlediska, že před zdůrazněním udělá pauzu. Tento

případ dokazuje, že některé ortoepicky nepřípustné jevy se mohou posluchači jevit jako správné a jsou preferovány. Ohledně mluvního tempa se dost posluchačů vyjadřovalo ke K. Doležalové, které vytýkali příliš pomalé tempo řeči. Naopak v analýze je Doležalová jedna z mála mluvčích, kteří jen o něco překračují stanovenou průměrnou hodnotu mluvního tempa. Toto hodnocení se ale dá vysvětlit, jelikož projev Doležalové se v poslechovém testu téměř vždy objevil za projevem Železného. Ten naopak hovoří velmi rychle, proto rozdíl mezi těmito mluvčími byl výrazný a mluva Doležalové tak mohla působit jako velmi pomalá.

Kromě suprasegmentálních jevů se posluchači zaměřovali na výslovnost, která bývala pravidelně zdůrazňována. Často se ale u jednoho mluvčího objevilo jak pozitivní, tak negativní hodnocení, např. u Borhyové. Ta byla i velmi dobře hodnocena z toho důvodu, že výborně artikuluje, což se projevilo v jejím konečném umístění. Artikulace je u Borhyové skutečně výrazná, avšak jak je patrné z analýzy, nezaručuje vždy kvalitní projev. Dále byly některým moderátorkám vytýkány ostré sykavky.

Některé komentáře, byť byly konkrétní, se neshodovaly s hodnocením, např. „Dobrá intonace“, ale hodnocení bylo nízké.

Mnoho posluchačů ani svá rozhodnutí nekomentovalo, což poněkud ztížilo orientaci v jejich hodnocení. Komentáře však byly dobrovolné.

Pozitivum na poslechovém testu shledávám v tom, že vytváří dobrý srovnávací materiál k analýze a také nás posluchači mohou upozornit na jevy, které bychom mohli brát v úvahu v analýze příští.

Za negativní naopak považuji, že ne všichni studenti hodnotili na základě ortoepie, ale pouze na základě osobního dojmu nebo momentální nálady. S těmito negativy se ale musí počítat při každém anonymním dotazníkovém šetření. Tato negativa nám navíc mohou pomoci při sestavování dalších dotazníků.

ZÁVĚR

Předkládaná práce je pokračováním a rozšířením práce bakalářské z roku 2011. Opět je zaměřena na sledování porušování ortoepické normy ve vybraných jevech u moderátorů hlavního televizního zpravodajství stanic TV Nova, TV prima a ČT 1. Výsledky dílčích jevů i celkové hodnocení bylo porovnáno s výsledky sond z let 1999 a 2003 uvedených v časopise *Čeština doma a ve světě* (srov. Janíková, 2001, s. 178; Janoušková – Veroňková, 2008, s. 53) a hodnocením v práci bakalářské z roku 2011. Zároveň byly celkové výsledky analýzy porovnány s hodnocením na základě vyplněných dotazníků k poslechovému testu. Níže si odpovím na otázky, které jsem si položila v úvodu práce.

První otázka se týkala dodržování ortoepické normy moderátory hlavního televizního zpravodajství. Z výsledků analýzy lze říct, že ne vždy ji moderátoři dodržují. Kromě moderátorky Kláry Doležalové, která byla ve všech jevech hodnocena jako dobrý mluvčí, se u téměř každého moderátora objevil jeden nebo více jevů, ve kterých výrazně chybovali. Toto nedodržování ortoepických zásad výrazně snižovalo hodnocení i poměrně dobrých mluvčích jako byly např. moderátorky Marcela Augustová a Aneta Savarová. Někteří moderátoři, zvláště takoví, kteří byli klasifikováni jako špatní, např. Reynolds Koranteng, Petr Suchoň a Karel Voříšek, porušovali normu pravidelně, což vnímám u mluvčích tohoto typu velmi negativně.

Zadruhé jsem si položila otázku, zda se projev moderátorů v průběhu let mění, a pokud ano, zda jde o posun k lepšímu či horšímu. Odpovědí na otázku je: ne. V průběhu let se stále objevovali tito čtyři moderátoři: Marcela Augustová, Lucie Borhyová, Karel Voříšek a Reynolds Koranteng. Zatímco M. Augustová se stále drží na předních místech a je hodnocena jako dobrá mluvčí, ostatní tři moderátoři se naopak pravidelně objevují na místech posledních, v lepším případě

v druhé polovině hodnocení. V poslední analýze lze zmínit, že L. Borhyová byla hodnocena lépe než v letech minulých, jelikož se umístila před R. Korantengem. Jako zásadní posun v jejím projevu to ale nevnímám, jelikož je neustále špatnou mluvčí.

V odpovědi na třetí otázku – hodnocení nejlepšího/nejhoršího mluvčího a televizní stanice – provedu shrnutí výsledků mé analýzy. Nejlepší moderátorkou byla Klára Doležalová. Její projev byl už při poslechu příjemný a působil jako vyvážený, což se projevilo i v pozorování dílčích jevů. V těch byla téměř vždy hodnocena jako velmi dobrá mluvčí. Za její velkou výhodu považuji pomalejší tempo, které mělo vliv na spoustu dalších pozorovaných jevů. Spolu s Doležalovou bych zmínila i další dvě moderátorky, Marcelu Augustovou a Anetu Savarovou, které se rovněž dobře umístily. Jejich hodnocení bylo většinou velmi dobré, ale Savarová chybovala v krácení vokálů a Augustová v suprasegmentální rovině. Nejhorším mluvčím byl Karel Voříšek, který byl v mnoha jevech hodnocen pod průměrem. Stejně jako u Doležalové byla jeho mluva zřetelná již při poslechu, ovšem tentokrát byl dojem negativní. Voříškův projev totiž působí nedbale. Po analýze bych za příčinu jeho nedbalé mluvy pokládala zvláště jeho pravidelné neužívání rázu před vokály. Porušování tohoto pravidla spolu s celkově nesprávnou výslovností vokálů způsobilo mnohokrát splývání slov. Hodnocení televizních stanic vycházelo z hodnocení jednotlivých moderátorů. Nejlepší stanicí byla ČT 1, což bylo zřejmé, jelikož dvě moderátorky této stanice se pohybovaly na předních místech v hodnocení. Nejhorší stanicí byla TV Nova a důvod je opačný. Moderátoři se objevovali spíše v druhé polovině závěrečné tabulky. Za zmínku stojí ale i umístění TV Prima, ve které jsou mluvčí spíše průměrní a nadprůměrní, ale jejich hodnocení bylo poškozeno umístěním Karla Voříška.

Čtvrtou otázkou jsem se ptala na to, zda se výsledky poslechového testu shodují s výsledky mé vlastní analýzy. Odpověď na tuto otázku

zní: ne. Zvláště nejlepší a nejhorší mluvčí byli v testu hodnoceni jinak. Voříšek sice skončil až v druhé polovině tabulky, ale nejlepší moderátorka Doležalová byla hodnocena ještě hůře. Faktorů, které ovlivňovaly hodnocení posluchačů, bylo několik: oblíbenost/neoblíbenost moderátorů, soustředění na jiné věci jako byl hlas a špatná nahrávka, nezaujatost apod. Pozitivní dopad poslechového testu byl shledán v tom, že komentáře posluchačů zadaly podněty k dalšímu zkoumání. Negativní byl způsob jejich hodnocení, jelikož často nebyly pozorovány jevy, které jsou pro klasifikaci mluvy podstatné. Tento negativní ale vnímám jako návod k dalšímu sestavování dotazníků, které by asi měly být více specifikovány, pokud chceme dosáhnout hodnocení vhodného ke komparaci.

Poslední otázka byla, zda mohou mluvčí působit jako řečové vzory. Jedinou mluvčí, která funkci řečového vzoru zcela plní, je Klára Doležalová, jejíž projev je ve všech směrech kultivovaný a vyrovnaný. Moderátorky Marcela Augustová a Aneta Savarová sice dosáhly vysokého hodnocení a jejich projev byl také v mnoha směrech vyrovnaný, ale obě výrazně chybují v jednom pozorovaném jevu, což jejich jinak kultivovaný projev narušuje. Ostatní moderátoři porušují ortoepickou normu ve více oblastech a za řečové vzory je považovat nelze. Pokud bychom odhlédli od chyb Augustové a Savarové (které byly ojedinělé), mohli bychom říci, že funkci řečového vzoru plní pouze tři moderátoři z třinácti, což vnímám jako výsledek negativní. Je obecně známo, že televizní stanice nevybírají své moderátory pouze na základě jejich jazykových schopností. Bartošek poukazuje na fakt, že úroveň zpravodajství v dnešní době ovlivňuje nízký věkový průměr a nízká profesní úroveň mluvčích (srov. Bartošek, 2008, s. 6). Proto si i nadále myslím, že by bylo vhodné zvýšit nároky na výběr moderátorů hlavního televizního zpravodajství a soustředit se zvláště na jejich projev, který by měl být spisovný, kultivovaný, srozumitelný a v poslední řadě dodržující pravidla ortoepie češtiny.

ANOTACE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Bc. Michaela Kopečková

Název práce: Mluvní vzory v televizním zpravodajství

Vedoucí práce: PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.

Anotace: Diplomová práce je zaměřena na analýzu mluveného projevu hlavních moderátorů večerního televizního zpravodajství. Cílem práce bylo zjistit úroveň jazyka zvolených moderátorů na pozadí ortoepické normy, poukázat na jejich nedostatky a zároveň vlastní poznatky srovnat s podobnými sondami, které byly publikovány dříve. Práce obsahuje část teoretickou, která zahrnuje obecný výklad témat a jevů, jež souvisí s pozdější analýzou, a praktickou, která je zaměřena na několik dílčích analýz vybraných jevů a v závěru je doplněna o hodnocení moderátorů na základě poslechového testu. Ve vlastní analýze jsem se zaměřila na pozorování jevů segmentálních a suprasegmentálních. Dílčí sondy jsou doplněny příklady a komentářem. Poté je provedeno celkové hodnocení a porovnání mluvcích a televizních stanic. V závěru shrnuji veškeré výsledky práce.

Klíčová slova: ortoepie, analýza, moderátor, veřejný projev, výslovnost, poslechový test, řečový vzor, vokály, konsonanty

Počet znaků: 108 346

Počet použitých zdrojů: 11 monografií, 14 časopiseckých článků, 12 internetových zdrojů

Počet příloh: 1 vokální trojúhelník, 1 tabulka konsonantů, 1 dotazník,
13 fonetických transkripcí, 1 tabulka formantů, 7 hodnocení jevů

RESUMÉ

This master thesis focuses on analysis of speech of TV news presenters. Aim of the work was to find out level of their language, point out their speech imperfections on the background of their orthoepic norm and to answer five question, if the speakers abide the rules of orthoepic norm; if their speech is changing through the years and if yes, how much; which speaker and which TV station is the best and the worst; if my results are consistent with results of listening test; and if these speakers can hold position of language example.

This thesis builds on the bachelor thesis, which I wrote in 2011. This thesis is little bit different. I chose more tv news presenters for the analysis, changed few observed phenomenons and used more scientific method. In addition to the changes mentioned I also made a listening test. The listening test was designed for students of Department of Czech studies, the Philosophical Faculty of Palacký University Olomouc. Current results in this thesis will be compared with results from the bachelor thesis and also results from similar analysis realized in 1999 and 2003 and published in a magazine *Čeština doma a ve světě* (Czech language home and abroad).

The work includes theoretical and practical part. In theoretical part there is conclusion of general data and findings that refer to the topic of this thesis, i.e. public speech, rules of orthoepic norm and speech impediments which can show by speakers. Practical part contains brief description of my specialization, materials for the analysis and process of the analysis. There is also short description of the analysis from the years 1999, 2003 and 2011. The analysis itself was carried out in the form of charts together with comments and examples. In the analysis I dealt with segmental (vocals and consonants) and suprasegmental (intonation, speech tempo, phrasing) level. Each of the phenomenon was analysed individually. At the end there is an overall evaluation of

individual presenters as well as TV stations. Both of the evaluations were commented and compared with the results of analyses from the years 1999, 2003 and 2011. After my own results there are also results evaluated on the basis of the listening test. The listening test served as a comparative material to my analysis.

In the conclusion all the results and goal of the thesis are summed up. There are also answers for my questions, which I have asked at the start of the thesis. Based on my analysis I found out that many of the presenters don't abide the rules of orthoepic norm; their speech almost doesn't change through the years; the best speaker is Klára Doležalová and the worst is her partner Karel Voříšek, the best TV station is ČT 1 and the worst is TV Nova; the results of the listening test are different in compare with my own results, which is influenced by many factors; and that only three of thirteen presenters can hold position of language example. These answers, mainly the last one, I consider a negative result.

LITERATURA

Daneš, F. et al.: *O mluveném slově*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954. 121 s.

Hála, B.: *Uvedení do fonetiky češtiny na obecně fonetickém základě*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962. 459 s.

Hála, B.: *Výslovnost spisovné češtiny I. Zásady a pravidla: výslovnost slov českých*. Praha: Academia, 1967. 99 s.

Hůrková, J.: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. 74 s.

Kopečková, M.: *Analýza mluvených projevů moderátorů televizních novin (Prima, Nova, ČT)*. Olomouc, 2011. 66 s.

Křmová, M.: *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. Ostrava: OU v Ostravě, 2007. 196 s.

Lotko, E.: *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. 202 s.

Lotko, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 128 s.

Mičienka, M. – Jiráček, J. et al.: *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. 296 s.

Palková, Z.: *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Karolinum, 1994. 366 s.

Strahl, V.: *Novinář před mikrofonem: (o mluveném slovu)*. Praha: Karolinum, 1993. 118 s.

Časopisecké články

Balkó, I.: K výzkumu tempa řeči a tempa artikulace v různých řečových úlohách. In: „*Bohemistika*“ . č. 3, 2005. s. 185–196.

Bartošek, J.: Jazyková kultura mluveného zpravodajství. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993* (sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993). Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995. s. 166–171.

- Bartošek, J.:** Žurnalistika a publicistika. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993* (sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993). Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995. s. 48–49.
- Bartošek, J.:** K jazyku mluvených zpráv. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. s. 5–17.
- Hedbávná, B. – Landgráfová, R.:** Poznatelnost českých samohlásek v izolovaných slovech. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 3–4, 2001. s. 130–138.
- Hedbávná, B.:** „Teď mě dobře poslouvejte, nebudu to víckrát opakovat“. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. s. 31–34.
- Janíková, J.:** Moderátoři televizního zpravodajství (ze série poslechových testů „Řečový vzor“). In: *Čeština doma a ve světě*. č. 3–4, 2001. s. 178–203.
- Janoušková, J. – Veroňková, J.:** Moderátoři večerního televizního zpravodajství 2003. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. s. 53–80.
- Křmová, M.:** Podíl fonické roviny textu na konstituování stylu dnešních řečnických projevů. In: *Linguistica online*. č. 1, 2005. 5 s. (a)
- Křmová, M.:** Proměny zvukové stavby češtiny. In: *Linguistica online*. č. 1, 2005. 3 s. (b)
- Křmová, M.:** Výslovnost ve veřejném projevu. In: *Linguistica online*. č. 1, 2005. 8 s. (c)
- Machač, P.:** „Jagonotoasněbure?“ ... (aneb Příspěvek k přijatelnosti některých veřejných mluvčích). In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. s. 36–49.
- Palková, Z.:** Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. s. 19–21.
- Skarnitzl, R. – Machač, P.:** Míra rušivosti parazitních zvuků v řeči mediálních mluvčích. In: *Naše řeč* 95. č. 1, 2012. s. 3–14.

Internetové zdroje

URL: <<http://fu.ff.cuni.cz/vyzkum/formanty/>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://www.iprima.cz/prima-lidi/klara-dolezalova>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://www.iprima.cz/prima-lidi/karel-vorisek>> [cit. 2014-04-17].

URL: < <http://www.karelvorisek.cz/lektor.html> > [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://zivotopis.osobnosti.cz/tomas-hauptvogel.php>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://www.iprima.cz/prima-lidi/terezie-kasparovska>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://www.lucie-borhyova.xf.cz/?page=zivotopis>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://tv.nova.cz/clanek/tvare/reynolds-koranteng.html>> [cit. 2014-04-17].

URL:<<http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/marketa-fialova.html>> [cit. 2014-04-17]

URL:<<http://tv.nova.cz/clanek/hvezdy/zpravodajstvi/renata-czadernova.html>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/lide/aneta-savarova/>> [cit. 2014-04-17].

URL: <<http://www.ceskatelevize.cz/lide/daniela-pisarovicova/>> [cit. 2014-04-17]